БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИН ОРГАНЫ

1925 чылда үндезилетиннген.

1951 сентябрь 14 ПЯТНИЦА № 179 (2353)

ӨРТӨӨ 20 КӨП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Тиилелгениң рапорттары (1 арын).

Бистиң областың ховуларында (1 арын).

Тыва автономвуг области хөй уругларлыг нелерни „Иениң алдары" орденнер-биле болгаш „Иениң медали» медальдер-биле шаннаар дугайында РСФСР-ниң Дээди Совединин Президиумунуң Чарлыы (2 арын).

Совет улус тайбыңны камгалаарының болгаш быжыглаарының демиселинде (2 арын).

К. Матвеев.—Чылгы малды өстүрериниң өөлчеглиг сорулгалары (2 арын).

СОВЕТ ТУРГУЗУГ (2 арын).

В. Павленко.—Дүк белеткелдерин көвүдедир болгаш областка хой ажылын хөгжүдер (3 арын).

Н. Акшинский.—Кыдат улус чаа амыдыралды тургузуп турар (4 арын).

Кореяда болуушкуннар (4 арын).

Ажыл-агыйның политиктиг чугула сорулгазы

Бистиң чурттун бүгү улус ажыл-агыйы-биле кады социалистиг көдээ ажыл-агый болгаш ооң чугула адыры мал ажылы чайгылыш чокка хөгжүп база быжыгып турар. Көдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилери колхозтарның чаагай чоруунуң улам ыңайгы өзүлдезинге дузалаар болгаш чоннуң эштке, чагга, сүтке болгаш сүт продуктуларынга өзүп турар хереглелин, ол ышкаш чиик үлетпүрнүң чиг-этке өзүп турар хереглелин хандырып болур колхозтарның болгаш совхозтарның ниитиниң продуктулуг мал ажылының шак ындыг көдүрлүүшкүнүн кыска хуусаада хандырар деп партияның болгаш чазактың салган сорулгазын боттандырары дээш демисежип турарлар.

Ниитиниң мал ажылын хөгжүдер дугайында 1949 чылда үндүрген планны бүгү эр, херээжен колхозчулар, МТС-тер болгаш совхозтар ажылдакчылары сеткил сагыш ханыышкыны-биле уткаан.

Колхозтарның ниитиниң мал ажылы совхозтарныы-биле кады кыска хуусаада бот-дензизиниң талазы-биле база бедик шынарлыг продукция бүдүрериниң талазы-биле колдап турар кылдыр планны долдур болгаш ажыр күүседири дээш эр, херээжен колхозчуларның, совхозтар, машина-трактор болгаш машина-мал ажылының станцияларының ажылдакчыларының чарыжы чуртта калбарган. 1950 чылда колхозтар ниитиниң малының болгаш куштарының баш санының дайын мурнундагы деңнелин элээн ажырган.

Эр, херээжен колхозчулар, совхозтар болгаш МТС-тер ажылдакчылары үш чыл планының күүселдези дээш демисешпишаан, Төрээн чуртун мурнунга боттарының хүлээлгезин бедии-биле билип күш-ажылчы шылгаралдың үлегерин көргүзүп турарлар. Чеьдип алган чедиишкиннер дээш колхозтарның ниитиниң мал ажылының 7 муң хире мастерлерин Совет Эвилелиниң орденнери болгаш медальдери-биле шаннаан, 800 ажыг кижиге Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры деп хүндүлүг атты тывыскэн

Мурнакчы колхозтар болгаш совхозтар, райончар, областар, крайлар болгаш республикалар мал ажылыныга чаа-чаа чедиишкиннерни чеьдип алыр дээш демисежип турар. Украинада, Омск, Воронеж болгаш Курган областарда, Краснодар крайда болгаш чурттун өске-даа дыка хөй районнарында муң-муң колхозтар болгаш совхозтар малдың баш санын өстүрериниң болгаш малдың продуктулуун бедидериниң талазы-биле үш чыл планының онаалгазын ажыр күүседиптер.

Партияның чамдык чер-чер органнары көдээ ажыл-агыйның бо хире чугула адырын хөгжүдер талазы-биле удуртулгага улуг четпестерни болдуруп, мал ажылының талазы-биле күрүнеиң онаалгаларын күүседиринче чогуур хемчеглерни албайн турар. Чижээ, Киргизияның КП(б)ТК-зы болгаш Киргиз ССР-ниң Министрлер Чөвүлели ниитиниң малын төтчеглеп базаарлап турар чорукту өйүде илеретпээн болгаш хемчег албаан. Ооң түннелинде республиканың дыка хөй колхозчу фермалары четчелетинмээн, малдың чаш төлү багай камгалатынып турар. Республиканың партия организациялары колхозтарның мал ажылының каадырларын кижизидер болгаш быжыглаар талазы-биле кошкак ажылдап, оларның ортузунга ажылдан үнер, кирер, ажылга ызыртынмас чорукту болдуруп турар. Киргизияда партияның дыка хөй район комитеттери ниитиниң мал ажылының хөгжүлдезин хүн бүрүде удуртурундан барык-ла чайлаан. Казах ССР-ниң, Ростов, Кострома, Калинин болгаш өске-даа элээн хөй областарның партия болгаш совет органнары ниитиниң мал ажылының хөгжүлдезин кошкак удуртуп турар.

1951 чыл—ниитиниң мал ажылын хөгжүдериниң үш чыл планын боттандырарының сөөлгү чылы. Партия болгаш чазак **ниитиниң мал ажылын хөгжүдериниң үш чыл планын малдың болгаш куштун бүгү үзүннериниң талазы-биле долдур болгаш ажыр күүседирин чугаа чокка хандырар, ол ышкаш продуктулуг малдың ниити санын көвүдедир талазы-биле 1951 чылга доктааткан планны күүседир** деп ажыл-агый-политиктиг чугула сорулганы партия болгаш совет организацияларының мурнунга, көдээ ажыл-агый органнарының мурнунга тургускан.

Партия организациялары ниитиниң мал ажылын хөгжүдериниң сонгаарлатынмас айтырыгларын шиитпирлээринче онза саңлдар хамаарылганы угландырар ужурлуг. Хамыктың мурнунда чогуур саныг чемнерни белеткээр, мал кажааларын тудар болгаш септээр, ниитиниң малының камгалалының болгаш чарыгдалының шыңгыы хыналдазын хандырар, мал ажылын хөгжүдериниң планын ажыр күүседип турар колхозтарда малдың болгаш куштун баш санын камгалаарынче хемчег алыр дугайында чугаа болуп турар. Оон-биле чергелештир колхозчуларда, ажылчыннарда болгаш албан хаакчыттарда аныяк-даа, улуг-даа малды садып ап тургаш колхозтар фермаларын долдуруп четчелээр талазы-биле ажылдаар херек.

Мал ажылының продуктулуун бедидеринге малдың азырал, ажаалгазын, ол ышкаш оларның чемгерилгезин экижидери кончуг чугула. Одар ажаалгазының арткан үезин мыйыстыг бода малдың болгаш хой малдың сүрүп одарладыышкынын күштелдиреринге ажыглаар, малдың семиртилгезин калбак хемчээлге хандырар херек.

Амгы үеде мал чемнери белеткээринче улуг кичээнгей салыры чугула.

Партияның болгаш чазактың канчаар-даа аажок улуг дузаламчызының ачызы-биле ниитиниң мал ажылын хөгжүдериниң үш чыл планының онаалгаларын долдур болгаш ажыр күүседиринге бүгү үүлдер тургустунган. Ам ажыл-херектиң чедиишкиннери чер-черниң партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнарындан, колхозтарның, совхозтарның болгаш МТС-терниң удуртукчуларындан, көдээде организакчы болгаш политиктиг ажылдан шиитпирлии-биле хамааржыр. Үш чыл планының онаалгаларын чедиишкиннинг күүседири күрүнеиң улуг чугула херээ болур, мал ажылын хөгжүдериниң туюлдун чугула айтырыгларыбиле хүн-бүрү болгаш тодаргай ажылдап, мурнакчы малчыннарның дуржулгазын калбаа-биле пропагандалап, районнар, колхозтар, совхозтар, фермалар болгаш тус-тус ажылдакчылар аразында социалистиг чарыштың керээлерин массалыы-биле хынаарын организастап, күрүнеиң онаалгаларын хуусаа бетинде күүселкен колхозтарның чедиишкиннерин көргүзеринге парлалганы болгаш радиону ажыглап турар партия организацияларының дуржулгазы деткимчени алыр болгаш алдар-хавыяалыг болур деп үвени мал ажылының бүгү ажылдакчыларынга, бүгү колхозчуларга, МТС-тер болгаш совхозтар ажылдакчыларынга тайылбырлаар херек.

Колхозтарны улгатыр катыштырганы-биле холбаштыр дыка хөй фермаларда партия бөлүктерин тургускан. Партия бөлүктерин быжыглаары, коммунистерни ажылга шын таарыштыр тургузары ниитиниң мал ажылының көдүрлүүшкүнү дээш демиселдиң бүгү участоктарынга партияның саңлдар хамаарылгазын күштелдиреринге бир дугаар чергениң ужур дузалыг болуп турар.

Ниитиниң мал ажылын хөгжүдериниң үш чыл планын күүседири болза, коммунистиг тургузуушкуннуң херээнге колхозчу тараачыннарның чаа салыышкыны болур.

(«Правданың» мурнуку үүлүнден).

Берген сөзүн ээлеп турар

Улуг-Хем районда «Кызыл тук» колхоз эш Сталинга чоруткан чагаазында алган хүлээлгелерин эки күүседип турар.

1951 чылда мал бажын өстүрер талазы-биле: бызааны 45 баш чедирер тургаш 47 баш, кулунну 34 баш чедир тургаш, 37 баш анай, хураганны 660 баш чедирер тургаш, 714 баш чедирген. Малдың чаш төлүн менди камгалап ап турарының түннелинде колхозтуң ниити мал өстүрер планы ажыр күүсетинип турар.

Колхоз бо чылын 90 тонна сиген белеткээр тургаш, 94 тонна, 30 тонна силос салыр тургаш, 55 тонна кылдыр белеткээн.

Курунеге 48 тонна тараа дужаар тургаш, август 25-те 54 тонна кылдыр ажыр күүсеткен.

Тудуг талазы-биле: 50 баш улуг инек, 50 бызаа, 500 хой кирер кажаалар тудар планын күүсеткен. Тараа урар 1 амбар тудар тургаш, 2-ни кылып алган.

Алган хүлээлгезинде айыткан чамдык үүлдерни чедир күүседир дээш колхозчулар организастыы-биле ажылдап турарлар.

В. ДОЛБАШ.

Тиилелгениң рапорттары

ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш И. В. Сталинга көдээ ажыл-агыйның мурнакчыларындан рапорттар кирери үргүлчүлеп турар.

Кол Туркмен каналдың тудуу чоруп турар—Узбекистанның **Кара-Калпак АССР-ниң** колхозчулары тараа белеткээриниң (рис чокка) күрүне планын хуусаа бетинде 102 хуу күүсеткен. МТС-терниң ажылынга хүлээткен счёттар ёзугаар колхозтарның күрүнеге тараа дужаалгазы үргүлчүлеп турар. Республиканың колхозтары 5оттарын үрезиннер-биле долдур хандыртынган.

Украин ССР-ниң **Ровно** областының эр, херээжен колхозчулары, МТС-тер болгаш совхозтар ажылдакчылары 1951 чылдың дүжүдүнден тараа белеткелиниң (чинге-тараа чокка) күрүне планын хуусаа бетинде күүсеткен. Бо чылын дүжүт ажаап алыышкыны болгаш тараа белеткели организастыг байдалга эртип, областың колхозтары болгаш совхозтары күрүнеге 168 муң пуд тарааны дужааган. А аъш-чем культурлары 1125 муң пуд дужаатынган, ооң иштинде эрткен чылга бодаарга 550 муң пуд хөй кызыл-тас дужаатынган.

Областың колхозтары 5олгаш совхозтары боттарын үрезиннер-биле долдур хандыртынмышаан, ам колхозтар ниитиниң малын өстүреринге эргежок чугула мал чемнери тараалары, страхование болгаш өске-даа ниитиниң фондуларын тургузуп турар.

Ооң-биле чергелештир Ровно областың эр, херээжен колхозчулары дагаа чуургазы дужаарының күрүне планын хуусаа бетинде 103 хуу күүсеткен, техниктиг культурлар — кок-сагызтың чыылдазының планын болгаш үрезиннер дужаарының планын 106,8 хуу күүсеткен. База чооку үеде сүт, дүк белеткелиниң планын күүседир деп турар. А ол ышкаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа продуктуларын болгаш чиг-эдинин күрүнеге дужаар планын хуусаа бетинде күүседир.

Рязань областың эр, херээжен колхозчулары, МТС-тер болгаш совхозтар ажылдакчылары бо чылын бедик дүжүттү өстүрүп ап, тараа белеткелиниң (чинге тараа болгаш кырлыг-кара чокка) күрүне планын хуусаазының бетинде күүсеткен. Аъш-чем культурларының күрүнеге дужаар планы 110 хуу күүсетинген, ооң иштинде кызыл-тас 105 хуу. Эрткен чылдың бо үезинге бодаарга бо чылын 10 миллион пуд хөй тараа күрүнеге дужаатынган. Ооң иштинде көк-тараа 7600 муң пуд.

Октябрьниң байырлалынга чедиишкинниг ужуражыр

Область типографиязының ажылчыннарының, албан хаакчыттарының болгаш инженер-техниктиг ажылдакчыларының коллективи Октябрьниң социалистиг Үлуг революциязының байырлалынга бүдүрүлге талазы-биле чаа-чаа чедиишкиннерлиг ужуражыр дээш коллективте калбарган социалистиг чарышка алган хүлээлгелерин багай эвес күүседип турар.

Цехтер болгаш тус-тус кижилер аразынга социалистиг чарыштарны калбартып, ооң күүселдезин чогуур өй-шаанда үргүлчү негеп турганының хараазы-биле типографияның коллективи июль айның бүдүрүлге планын 114 хуу болгаш август айның бүдүрүлге планын 113 хуу күүсеткен. Бүдүрүп үндүрүп турар продукциянын: номнарның, өөредилге номнарының, брошюралардың болгаш өске-даа чагыгларның шынары сөөлгү үеде элээн экижээн.

Социалистиг чарышта киришпейн турар чангыс-даа ажылчын коллективте чок. Октябрь мурнуу чарыының социалистиг чарыжы коллективтиң иштинден чаа-чаа хөй стахановчуларны болгаш шалыпчыларны илередип үндүрүп турар. Чижээ, дептерлээр цехте эш Астафьева бодунуң үлүг нормазын хүн бүрүде 169 хуу күүседип турар, эш Черепанова хүн нормазын 150 хуу, линотипчи эш Земцова бодунуң нормазын 194 хуу болгаш парлакчылар эштер Кондратенко 143 хуу, Пономарева 133 хуу, өрүкчүлер эштер Васильева 139 хуу, Бельских 122 хуу күүседип турарлар.

«Тувинская правда» солуннуң чыксаакчылары эштер Маландина, Якунина болгаш «Шын» солуннуң чыксаакчылары эштер Горбунова, Тонких олар солуннарны үндүреринге чыксаап белеткээр хүлээлгелерин эки күүседип турарлар. Олар кижи бүрүзү-ле солуннарның үнзе чогуур шак минутазын саадатпас болгаш чүгле эки шынарлыг продукцияны бээр дугайында тодаргай бот-хүлээлгелерни алганнар.

Коллективтиң бүгү ажылдакчылары Октябрьниң улуг байырлалынга бүдүрүлге талазы-биле чаа-чаа чедиишкиннерлиг ужуражыр дээш бедик патриотчу күзел соруктуг ажылдап турар.

В. ЧЕМКОВ,
өрүүр цехтиң начальниги.

Бистиң областың ховуларында

Күрүне-биле үзе санашкан

Бай-Тайга районнуң „Дээли" колхозу күрүнеге тараа дужаар планын сентябрь 10-да 102 хуу күүсеткен болгаш натур төлевириниң талазы-биле хүлээткен счёттар ёзугаар тараа дужаалгазы үргүлчүлеп турар.

„Дээли" колхозтуң даргазы ОЧУР-ООЛ.
Партия эге организацияның секретари МЕНДИТ.

Каа-Хем районда

САРЫГ-СЕП. (**Телефон-биле**). Каа-Хем районнуң колхозтарындан „Сталинчы орук" колхоз тараазының ниити кезип алыышкынын 70,2 хуу күүсеткен. Ынчаарга күрүнеге тараа дужаалгазын 91,9 хуу, „Октябрь 30 чыл ою" колхоз тараазының ниити кезип алыышкынын үгле 23,2 хуу, күрүнеге дужаар тараазын 49,8 хуу, „Октябрь 15 чыл ою" колхоз тараанын ниити кезип алыышкынын 36,8 хуу, күрүнеге дужаар тараазын 48,1 хуу күүседип, Каа-Хем районнуң колхозтарының талазыбиле чүгээр дээн черинде турып турарлар.

Областың районнарында дүжүт ажаап алыышкынының чоруп турарының дугайында медээ
(Сентябрь 10-да хуу-биле)

Районнар аттары	Ниити кескен тараа	Оон иштинде колхозтар
Эрзин	78,9	83,0
Тожу	77,7	100,0
Кызыл	67,7	69,0
Улуг-Хем	61,3	65,6
Чөөн-Хемчик	52,1	57,4
Каа-Хем	46,5	47,6
Чаа-Хөл	46,1	49 0
Бии-Хем	46,1	46,2
Өвүр	37,5	83,8
Таңды	36,5	36,9
Тес-Хем	29,1	34,4
Барыын-Хемчик	27,1	34,2
Сүт-Хөл	25,9	36,5
Бай-Тайга	18,7	31,6

Областың районнарында күрүнеге тараа дужаалгазының чоруп турарының дугайында медээ
(Сентябрь 10-да хуу-биле)

Районнар аттары	Чыл планын күүсеткени	Беш хонуктун онаалгазын күүсеткени
Улуг-Хем	91,8	67,5
Кызыл	66,4	136,5
Чөөн-Хемчик	65,5	84,0
Эрзин	62,2	100,0
Чаа-Хөл	55,7	47,2
Каа-Хем	55,3	77.0
Сүт-Хөл	54 3	56,7
Тес-Хем	44,3	60,2
Бии-Хем	42,6	98 4
Таңды	40,4	83,3
Барыын-Хемчик	39,2	73,1
Бай-Тайга	25,5	26,5
Өвүр	10,0	0,0
Мөңгүн-Тайга	0,0	0,0

Мурнакчыларның деңнелинге чедер

Каа-Хем районнуң колхозтарының тараа ховуларындан бо чылын элэмбекшилдиг чаагай дүжүт алдынып турар. Районнуң колхозчу тараажылары дүжүт ажаап алыышкынын кыска хуусаада, чидириг чок ажаап алыр дээш, күрүнеге тараа дужаар планын хуусаа бетинде күүседир дээш бедик патриотчу сорук киришкин-биле ажылдап турарлар.

Бо ажылга «Сталинчы орук» көдээ ажыл-агый артели районнуң колхозтарының мурнакчы одуруунда санадып турар. Колхоз күрүнеге тараа дужаар планын хуусаазының бетинде күүсеткен.

Колхозтуң тараа шөлүнге Сарыг-Сеп МТС-тиң трактор бригадазы кужениишкинниг ажылдап келген. Комбайнёрлар ажылдың баштайгы хүннеринден эгелээш-ле социалистиг хүлээлгелерин алдарлыы-биле күүседип келгеннер. «Сталинец—6» комбайнның комбайнёру эш Легких боду нуң агрегадының ажылын эки удуртткан. Тракторист комсомолчу Зерницкийниң трактору бичии-даа үрелиишкинге таварышпаан. Эш Легкихтиң комбайнёр агрегадазы күш-ажылдың сагылга-чурумун хүн-бүрүде быжыг туткан. Комбайнёр эш Легких болгаш тракторист эш Зерницкий, штурвалчы эш Ойдуп-оол олар беш хүннүң дургузунда 113 гектар тарааны кестирип, 1590 центнер кызыл-тасты ажааганнар. Комбайнёр эш Легких боду тараа ажаап алыышкынының үезинде 600 гектар тарааны кестирерин хүлээнгеш, сөзүн херек кырында ажыл-биле бадыткап ажылдап турар.

Районнуң өске-даа колхозтарында дүжүт ажаап алыышкынының мурнакчылары хүн-бүрүде өзүп турар. Ворошилов аттыг колхозта комсомолчу Кирикова болгаш «Ленинчи орук» колхозта Анна Юртаева, Клавдия Панкова олар сноп баглаарының талазы-биле боттарының мергежилдиг чоруун көргүскеннер. Олар хүн-бүрүде 1000-1500 сноптарны баглап, колхозтун аныяктарын бедик бүдүрүкчүлүг күш-ажылче сорук киирип турарлар.

«Победа» көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчулары дүжүт ажаап алыышкынының ажылынга база-ла идепкейлиг киришкеннер. Колхозта комсомолчу эш Агармиттың удуртканы 14 кижи киржикчилиг бригадазы бар. Сноп баглаарынга ол аныяктар бригадазының киржикчилери комсомолчулар Одумачы, Бахерова болгаш Билчеңмаа олар шилиндек болуп илерээннер. Олар хүн-бүрүде 600—750 сноптарны баглап турарлар. Аныяктар бригадазының бригадири эш Агармит хүнде машина-биле тараа кестирериниң нормазын 120—130 хуу күүседип турар.

Районнуң «Октябрь 14 чыл ою», «Кызыл тук», «Ленинчи орук» көдээ ажыл-агый артельдеринде дүжүт ажаап алыышкыны болгаш күрүнеге тараа дужаалгазы шалыпкыны-биле чоруп турар.

К. ОЧУР-ООЛ.

Чаа-Хөлдүн колхозтарында

Чаа-Хөл районнуң улгатыр катыштырган көдээ ажыл-агый артелдери бедик бүдүрүмчелиг көдээ ажыл-агый техниказын, мурнакчы совет агрономиянын чедип алыышкыннарын ажыглап тургаш, тараа культурларының дүжүдүн бо чылын энир чылгызындан 6—7 катап ажыр өстүрүп алганнар.

Агаар бойдус эки байдалдыг апарган дораан байлак дүжүттүң ажаап алыышкыны массалыы-биле калбарган. Ажаап алыышкынның машиналары барык шуптузу ажылдап турар. МТС-тиң «Сталинец-6» болгаш боду чоруур комбайннары, 2 нарын молотилкалар, 6 тараа кезер жатка машиналар соксаал чокка ажылдап турар.

Ооң түннелинде Үрбүн сумузунда улгатыр катышкан Сталин аттыг колхоз 900 центнер тарааны күрүнеге дужаап, планын 95 хуу, Кара-Тал сумузунда улгатыр катышкан «Победа» колхоз 870 центнер тарааны дужаап планын 85 хуу, Кызыл-Таг-да улгатыр катышкан «Бурунгаар» колхоз планын 65 хуу күүсеткеннер. Үстүнде колхозтар күрүнеге тараа дужаарының август графиктерин 165 хуу күүседип, сентябрь графигин ажыр күүседип турарлар.

Комбайн агрегаттарының коллективтери ажаап алыышкынның баштайгы хүннеринден эгелээш колхозчуларның идегелин шынзыктырган. «Сталинец—6» деп комбайнның комбайнёру П. Воробьев «Победа» колхозтун 120 гектар тараазын, Сталин аттыг колхозтун 40 гектар тараазын Молотов аттыг колхозтун 20 гектар тараазын кезип ажаап 3ерген. Боду чоруур комбайнда комбайнёр Полежаев, дузалакчы комбайнёр Е. Кудрявцева олар Сталин аттыг колхозтун 48 гектар тараазын, Ленин аттыг колхозтун 80 гектар тарааларын ажаап бергеннер. Комбайнёрлар аразында социалистиг чарыштын бирги черин комбайнёр Воробьев эжелеп турар. Комбайнбиле шак графиги ёзугаар дүжүт ажаап алыышкынын чорудуп эгелээн болгаш ажылдың баштайгы хүнүнден эгелээш, хүн нормазын ажыр күүседип турары доктаамал 5олган.

Сталин аттыг колхоз 200 ажыг гектарны кезип быстырып алган. Ол колхозта тараа кестирер машинабиле Калзан, Доржу, Биче-оол олар хүн бүрүде 3,5 ганың орнунга 4,5 гектарны азы хүн нормазын 150—160 хуу күүседип турарлар.

Районда тараа ажаап алыышкыны «Победа», «Брунгаар», Ленин аттыг, Молотов аттыг колхозтарда шапкын чоруп турар.

К. ОНГА·

Ажаап алыышкынны дүргедедир

Улуг-Хем районнуң Ийи-Тал сумуда Димитров аттыг колхоз дүжүт ажаап алыышкынынче август 3-тен эгелеп кирген. Ол колхозтуң тараа шөлдеринде ам тараа кезер дөрт машиналарлыг, бир самосброскалыг 45 кижи ажылдап турар. Олар бо аразында 70 гектар черниң тараазын ажаап алганнар. Машина-биле тараа кезип турар эштер Биче-оол болгаш Мандыл-оол олар хүнде 3,5 гектар тараа кезер нормазын херек кырында 4—4 гектар кылдыр ажыр күүседип турарлар.

Ындыг болза-даа, Димитров аттыг колхозта дүжүт ажаап алыр ажылдың темпизи кончуг оожум чоруп турар. Эң ылаңгыя тарааны шарылар-биле бастырып турар болган ужурунда олар бир хүн үгле чаңгыс тонна тарааны сывындан арылдырып турар. Оон аңгыда бригадада күш-ажылды кончуг багай организастаан. Колхозчулар ажылга орайтап келир болгаш эрте чанар чорук ам-даа хевээр. Ол хамаан чок безин чадаарда ажыл аттарын манап хонган кижилер безин ол хүлээлгезин орта күүседип шыдавайн турар үүлдер бар. Чижээ, Ензакпан 4 дүне ажыл аттары манап хонгаш ол малдарын дөрт удаа чидиргени-биле 4 хүннүң ажылын саадаткан. Ол ышкаш Кирис-оол бир дүне мал манап хонгаш база чидирген, ол малдар үш хонук эрткен соонда тывылган, ынчангаш үш хонуктуң ажылы база саадаан.

Бригаданың ажылы ол хире сандарап, ажыл багай чоруп турда хову бригадири эш Нас-Сүрүң ол бригаданың ажылын-даа барып хайгаарап көрбес, анаа-ла ээн одаг долгандыр кылаштап тура хүнзеп турар чорукту кижи чер-ле кайгаар. Бо дугайында колхоз баштаар черинде болгаш ында партия эге организациязы тодаргай хемчеглерни ап, колхозтуң дүжүт ажаап алыышкынын дүргедетпес болза, чүвениң хөлү бергедээр деп турар.

В. ДАНЗЫРЫН.

Областың районнарында мал чемнериниң белеткелинин, силос салыышкынының чоруп турарының дугайында медээ
(Сентябрь 10-да хуу-биле)

Районнар аттары	ниити белеткээн сиген	Оон иштинде ниитиниң малынга	Салган силос
Өвүр	296,2	157,1	—
Тожу	213,9	105,3	—
Бай-Тайга	123,3	45	—
Чаа-Хөл	108,2	101,8	173,0
Бии-Хем	101,8	81,2	91,1
Каа-Хем	92,5	87,2	85,3
Сүт-Хөл	85,8	107,2	110,0
Чөөн-Хемчик	75,7	153,3	87,6
Улуг-Хем	75,1	90,7	132,1
Таңды	73,9	64,3	71,5
Тере-Хөл	67,7	57,4	—
Тес-Хем	58,0	65,9	77,5
Барыын-Хемчик	57,1	94,1	628,0
Кызыл	54,3	63,1	79,8
Эрзин	41,5	68,9	42,0

Тыва автономнуг областа хөй ургларлыг иелерни „Иениң алдары“ орденнер-биле болгаш „Иениң медали“ медальдер-биле шаңнаар дугайында

РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунун 1944 чылдын август 18-те үндүрген Чарлыын ёзугаар ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунун мурнундан шаңнаары болза:

Тос ургларны төрээн болгаш кижизиткен иелерни „ИЕНИҢ АЛДАРЫ“ ОРДЕННИҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. **Афанасьева** Анфиса Евдокимовна—Чаа-Хөл районнуң Кара-Суг суурда өг-бүле әәзи.
2. **Оюн** Санчай Чырандай—Таңды районда „Победа“ колхозтуң колхозчузу.

Сес ургларны төрээн болгаш кижизиткен иелерни „ИЕНИҢ АЛДАРЫ“ ОРДЕННИҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. **Бижээ** Орус Дүгер—Эрзин районда „Кызыл сылдыс“ колхозтуң колхозчузу.
2. **Кара-Донгак** Майны Курташ—Бай-Тайга районнуң Шуй сумузунда өг-бүле әәзи.
3. **Кунчул** Янчыймаа Алгырар—Эрзин районда „Кызыл сылдыс“ колхозтуң колхозчузу.
4. **Маалай** Мария Чамыяновна—Таңды районда Сталин аттыг колхозтуң колхозчузу.
5. **Простякова** Мария Абакумовна—Чаа-Хөл районда ажылдакчы.
6. **Сарыг-Донгак** Дүмен-Чыргал Мечиновна—Бай-Тайга районда „Мурнакчы“ колхозтуң колхозчузу.
7. **Сат** Тарима Сүрүнмеевна—Бии-Хем районнуң Үстүү-Тарлаг сумузунда өг-бүле әәзи.
8. **Хуурак** Тюлюш Натпит—Чаа-Хөл районда „Победа“ колхозтуң колхозчузу.

Чеди ургларны төрээн болгаш кижизиткен иелерни „ИЕНИҢ АЛДАРЫ“ ОРДЕННИҢ III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. **Донгак** Копеек Манмаш—Бай-Тайга районнуң Шуй сумузунда өг-бүле әәзи.
2. **Иргит** Манмаш Казыытовна—Бай-Тайга районда „Мурнакчы“ колхозтуң колхозчузу.
3. **Иргит** Хажыт Ак оол—Бай-Тайга районнуң Хөл сумузунда өг-бүле әәзи.
4. **Седен-Сот** Александра Сан-ооловна—Бай-Тайга районнуң Шуй сумузунда өг-бүле әәзи.
5. **Хомушку** Сат Хожулаа—Барыын-Хемчик районнуң Кара-Хөл сумузунда өг-бүле әәзи.
6. **Хунажык** Ытмалчык Ондаровна—Бии-Хем районнуң Баян-Кол сумузунда өг-бүле әәзи.
7. **Хуурак** Довулбаа Анай-оол—Чаа-Хөл районда Молотов аттыг колхозтуң колхозчузу.
8. **Шамырак** Чүсүмаа Байыска—Чаа-Хөл районда „Бурунгаар“ колхозтуң колхозчузу.

Алды ургларны төрээн болгаш кижизиткен иелерни „ИЕНИҢ МЕДАЛИ“ МЕДАЛЬДИҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. **Долчунмаа** Хорлунмаа—Эрзин районда „Кызыл сылдыс“ колхозтуң колхозчузу.
2. **Донгак** Сендинмаа Мондуновна—Бай-Тайга районнуң Шуй сумузунда өг бүле әәзи.
3. **Донгак** Чымчай Оруспайовна—Бай-Тайга районда „Мурнакчы“ колхозтуң колхозчузу.
4. **Өшкү-Саар** Серенмаа Шактар—Эрзин районда „Кызыл сылдыс“ колхозтуң колхозчузу.
5. **Оюн** Сувак-Пит Шыраповна—Таңды районнуң Көк-Булун сумузунда өг-бүле әәзи.
6. **Салчак** Чываа Көк-ооловна—Бай-Тайга районда „Мурнакчы“ колхозтуң колхозчузу.
7. **Санчай** Монгуш Эрелчин—Чаа-Хөл районда „Победа“ колхозтуң колхозчузу.
8. **Сарыг-Донгак** Үржүт Арапаевна—Бай-Тайга районнуң Шуй сумузунда өг-бүле әәзи.
9. **Сат** Миток Эренчиновна—Таңды районда Сталин аттыг колхозтуң колхозчузу.
10. **Сендик** Тюлюш Эрелчин—Чаа-Хөл районда Молотов аттыг колхозтуң колхозчузу.
11. **Сувакпан** Доржу Сюрун—Чаа-Хөл районнуң Кара-Суг суурда өг-бүле әәзи.
12. **Ташкина** Клавдия Михайловна—Чаа-Хөл районнуң Кара-Суг суурда өг-бүле әәзи.
13. **Туняева** Зоя Григорьевна—Таңды районда завод ажылчыны.
14. **Уйнук** Ховалыг Кандан—Чаа-Хөл районда „Победа“ колхозтуң колхозчузу.
15. **Федорченко** Матрёна Степановна—Бии-Хем районда „Искра“ колхозтуң колхозчузу.
16. **Хертек** Бичен Сюрюн-оол—Бай-Тайга районда „Мурнакчы“ колхозтуң колхозчузу.
17. **Хертек** Кандан Мага-Ширие-вна—Бай-Тайга районнуң Шуй сумузунда өг-бүле әәзи.
18. **Хертек** Хадыймаа Тановна—Бай-Тайга районда „Мурнакчы“ колхозтуң колхозчузу.
19. **Хорей** Иргит Соруктуг—Чаа-Хөл районнуң Кара-Суг суурда өг-бүле әәзи.
20. **Чалдак** Монгуш Отукпановна—Чаа-Хөл районда Ленин аттыг колхозтуң колхозчузу.
21. **Чодураа** Сая Өдербей—Чаа-Хөл районда Ленин аттыг колхозтуң колхозчузу.
22. **Чымчак-Кара** Чанчып Дойнур—Чаа-Хөл районнуң Кара-Суг суурда өг-бүле әәзи.

Беш ургларны төрээн болгаш кижизиткен иелерни „ИЕНИН МЕДАЛИ“ МЕДАЛЬДИҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. **Амат** Кинмаа Улуг-Атыг—Бии-Хем районда Сталин аттыг колхозтуң колхозчузу.
2. **Бадына** Монгуш Хундужук—Чаа-Хөл районда Ленин аттыг колхозтуң колхозчузу.
3. **Байкара** Димилчик Санновна—Бии-Хем районнуң Баян-Кол сумузунда өг-бүле әәзи.
4. **Банзай** Долзат Худур—Эрзин районда „Кызыл сылдыс“ колхозтуң колхозчузу.
5. **Будуй** Долчунмаа Байыроол—Чаа-Хөл районда „Бурунгаар“ колхозтуң колхозчузу.
6. **Быраат** Севил Намчан—Эрзин районда Сталин аттыг колхозтуң колхозчузу.
7. **Дас-оол** Долгар Кончан—Чаа-Хөл районда „Бурунгаар“ колхозтуң колхозчузу.
8. **Долума** Зоя Людун—Эрзин районда Сталин аттыг колхозтуң колхозчузу.
9. **Дочун-оол** Юра Дамдын—Чаа-Хөл районда Молотов аттыг колхозтуң колхозчузу.
10. **Колодкина** Августа Григорьевна—Чаа-Хөл районнуң Кара-Суг суурда өг-бүле әәзи.
11. **Күжүгет** Чакаалай Күдер-ооловна—Бай-Тайга районнуң Шуй сумузунда өг-бүле әәзи.
12. **Маажа** Серенмаа Норбу—Эрзин районда „Кызыл сылдыс“ колхозтуң колхозчузу.
13. **Манзынмаа** Серенмаа Идам—Эрзин районда „Кызыл сылдыс“ колхозтуң колхозчузу.
14. **Мельчукова** Матрёна Фёдоровна—Чаа-Хөл районнуң Кара-Суг суурда өг-бүле әәзи.
15. **Норбу** Белээ Сандыкчап—Эрзин районда „Кызыл сылдыс“ колхозтуң колхозчузу.
16. **Оолакай** Монгуш Дотпаан—Чаа-Хөл районда „Бурунгаар“ колхозтуң колхозчузу.
17. **Өрге-Диштиг** Манма Барзыкай—Чаа-Хөл районнуң Кара-Суг суурда өг-бүле әәзи.
18. **Оюн** Каранмаа Идамовна—Таңды районда „Победа“ колхозтуң колхозчузу.
19. **Оюн** Севильбаа Савгый—Бии-Хем районнуң Баян-Кол сумузунда өг-бүле әәзи.
20. **Соржанмаа** Сержинмаа—Эрзин районда „Чаа-орук“ колхозтуң колхозчузу.
21. **Севээн** Серен Байырооловна—Бай-Тайга районда Сталин аттыг колхозтуң колхозчузу.
22. **Сенди** Кыргыс Лопсан-Балдан—Чаа-Хөл районнуң Ак-Туруг сумузунда өг-бүле әәзи.
23. **Серженмаа** Тюлуш Балдан—Чаа-Хөл районда Молотов аттыг колхозтуң колхозчузу.
24. **Сотнам** Зоя Дүгер—Эрзин районда „Сталинчы орук“ колхозтуң колхозчузу.
25. **Суван** Күнгаа Монгуш—Чаа-Хөл районда Ленин аттыг колхозтуң колхозчузу.
26. **Сүрүнмей** Шивит Ивановна—Бии-Хем районнуң Үстүү-Тарлаг сумузунда өг-бүле әәзи.
27. **Тары-Сюрун** Монгуш Каш-Карак—Чаа-Хөл районда Ленин аттыг колхозтуң колхозчузу.
28. **Хертек** Ичимаа Энемовна—Бай-Тайга районда Сталин аттыг колхозтуң колхозчузу.
29. **Хертек** Сендел Авыдаевна—Бай-Тайга районда „Мурнакчы“ колхозтуң колхозчузу.
30. **Ховароол** Серенмаа Намдак—Чаа-Хөл районда Молотов аттыг колхозтуң колхозчузу.
31. **Чан** Чанчымаа Чүлдүм—Чаа-Хөл районнуң Кара-Суг суурда өг-бүле әәзи.
32. **Ыян** Тюлуш Ойдуп—Чаа-Хөл районнуң Кара-Тал сумузунда өг-бүле әәзи.
33. **Эник-Кара** Тюлуш Айыр-Саная—Чаа-Хөл районда „Победа“ колхозтуң колхозчузу.
34. **Янчанмаа** Хандаа Сюрюн—Эрзин районда „Кызыл сылдыс“ колхозтуң колхозчузу.

РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы М. ТАРАСОВ.
РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретари И. ЗИМИН.

Москва, 1951 чылдың август 6-да.

Совет улус тайбыңны камгалаарының болгаш быжыглаарының демиселинде

☆ ☆ ☆

Белоруссияның тайбың талалакчыларының республика конференциязынче баар төлээлериниң соңгулдалары

МИНСК. Белоруссияның тайбың талалакчыларының республика конференциязынче баар төлээлериниң соңгулдаларынга холбаштыр Белоруссияга хөй кижилиг хуралдар болуп эрткилээн.

Автомобиль заводунуң профэвилел организациязы конференцияже Сталинчы шаңналдың лауреады, бүдүрүлгениң кол конструктору Г. М. Кокинни болгаш кол инженер В. В. Обуховту төлээлер кылдыр чорудар деп шиитпирлээн. Конференцияга төлээ кылдыр хоорайның алдарлыг арматурщиги В. Л. Воропаевти тудугжулар депшиткеннер.

Белоруссияның эртемдээннери болза, конференцияга боттарының төлээлекчилери кылдыр БелоруссССР-ниң эртемнер Академиязының вице-президентизи И. С. Лупиновичини, Белоруссияның улустуң шүлүкчүзү Якуб Коласты, техника эртемнериниң доктору М. Е. Манепурону, БССР-ниң эртемнер Академиязының чингине кежигүнү Н. М. Никольский болгаш өскелерни-даа соңгааннар.

Бобруйск областың Киров районнуң «Расвет» көдээ ажыл-агый артельдиң колхозчуларының хуралынга тайбың талалакчыларының республика конференциязынче төлээ кылдыр ол колхозтуң даргазы Совет Эвилелиниң Маадыры К. П. Орловский соңгуткан.

(СЭТА).

Совет улус тайбыңга чаңгыс эп-сеткилдиг

АЛМА-АТА. Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат-салыышкынының чыылдазын ССРЭ-ге чорудар дугайында тайбың камгалалының совет комитединиң шиитпирин Казахстанның ажылчы чоннары чаңгыс аай эп-сеткилдиг хүлээп ап турарлар. Эмбаның нефть тывыштарында, Карагандың шахталарында, Каспийниң балык тывыштарында, Балхаштың металлургия заводтарында, аалдарда болгаш суурларда хөй муң кижилиг хуралдар эртип турар.

Карагандың хөмүр-даш бассейнинде № 1-2 хөмүр-даш казар черге дагжыларның хуралынга экскаватор машинистизи Кушен Турсунбеков чүве чугаалаан.

—Большевик партияның удуртулгазы-биле, тайбыңның тугунуң улуг тудукчузу эш Сталинның башталгазы-биле совет кижилер боттарының чуртунда коммунизмниң чырыткылыг тудуун тудуп турарлар. Тайбың дээш демиселди бистер, хөмүр-дашчылар бүгү делегейге тайбынның чөлеңгиижи—социалистиг Төрээн чуртувустуң чаагай чоруу дээш кызымак күш-ажылывыс-биле быжыглаар бис.

— Бистиң коллектививис август планындан дашкаар 14 эшелон хөмүр-дашты чүдүрүп чоруткан деп ол чугаалаан.

Джамбул областың «Кызыл сылдыс» колхозунуң свёкла өстүрүкчүлериниң хуралынга Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Дариха Жантсхова чүве чугаалаан.

Совет кижиниң амыдыралы өөрүшкүлүг. Бис байлак дүжүттү өстүрген бис, ам ону ажаап алырынче кирип турар бис. Бистиң чуртувустуң экономнуг күчүзүн быжыглаарынга моон соңгаар-даа бүгү күжүвүстү салыр бис. Үр болгаш быжыг тайбың дээш демиселдин улуг хөрээнге бистиң күш-ажылывыс бараан болзун деп ол чугаалаан.

(СЭТА)

Литваның бүдүрүлгелеринде тайбыңның ээлчээ

ВИЛЬНЮС. Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкыннарының чыылдазын ССРЭ-ге чорудар дугайында Тайбың камгалалының совет комитединиң пленумунуң шиитпирин хоорайның бүдүрүлгелеринге чаа күш-ажылчы көдүрлүүшкүннү үндүрген. Мун-муң ажылчыннар болза, тайбынның стахановчу ээлчээнде турупканнар.

Паровоз септелгезиниң заводунда дарган И. В. Мицканец тайбыңның ээлчээнге бир дугаарында барып турупкан. Ол сменада бодунуң нормазын ийи чартыкка чедирген. Ол алдарлыг бүдүрүлгечиниң үлегерин бүдүрүлгениң бүгү ажылчыннары база эдерипкеннер.

Совет Литваның найсылалының «Эльфа» деп электротехниктиг заводунуң, «Лилия» деп дааранылга фабриказының болгаш өске-даа бүдүрүлгелериниң ажылчыннары улуг көдүрлүүшкүннүг ажылдап турарлар.

(СЭТА)

☆ ☆ ☆

Кузбасстың дагжыларының салыышкыны

КЕМЕРОВО. Беш улуг күрүнелериниң аразынга Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкынының чыылдазын ССРЭ-ге чорудар дугайында тайбың камгалалының совет комитединиң резолюциязын Кузбасстың ажылчы чоннары изии-биле хүлээп ап турарлар.

«Кемеровоуголь» трестиниң «Центральная» деп шахтазынга хүндүлүг шахтёр Гаврин чүве чугаалаан. Ооң чугаалааны болза:

— Бистиң аравыстан кижи бүрүзү-ле тайбыңны изии-биле күзел турар болгаш бүгү-ле күштер-биле ону туржуп турар. Ажылчы чоннарның ханынга чурттаарын оралдажып турар америк монополистерге дайын херек. Бистиң чуртувус чаяакчы күш-ажыл-биле шыптынган. Бис коммунизмни тургузуп турар бис, тургузар-даа бис. Дайын кыпсыкчыларынга Тайбың камгалалының совет комитединиң шиитпири чаа согуг болур. Беш улуг күрүнелериниң аразынга Табың Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга боттарывыстың аттарывысты бистер, шахтёрлар, өөрүшкүлел-биле салыр бис. Ат салыышкынын стахановчу күш-ажыл-биле быжыглаар бис. Мен чыл планын шахтёрнуң Хүнүнде күүсеткен мен. Бо хүнден эгелеп тудуушкунче кирип, сменада ийи норма бээримни аазап тур мен.

Тайбың камгалалының совет комитединиң пленумунуң шиитпирин Анжер руднигиниң эң улуг № 9-15 шахтазының дагжылары изиг хүлээп алыышкын-биле уткааннар. Ол хөй муң кижилиг дагжылар коллективи пландан дашкаар одалганың чаа-чаа күүселделери-биле ат-салыышкынының чыылдазының эгелээрин байырлаар деп шиитпирлээн.

Ында хүннүң-не чүс-чүс тонна хөмүр-дашты планга немей бегип турар.

(СЭТА).

Тайбыңның херээн күш-ажыл-биле быжыглап турар

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Беш улуг күрүнелериниң аразынга Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкынын ССРЭ-ге чорудар дугайында Тайбың камгалалының совет комитединиң пленумунуң резолюциязын Улуг-Хем районнуң ажылчы чоннары канчаар-даа аажок улуг өөрүшкүлүү-биле уткуп алган.

Колхозтарда, бүдүрүлгелерде болгаш албан организация черлериниң агитаторлар Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкынының чыылдазын чорудар кампанияның төөгүлүг ужур дузазының дугайында беседаларны чорудуп турар. Бүгү делегейде тайбыңның күштүг чөлеңгиижи совет күрүнениң күчүшыдалын боттарының ак-сеткилдиг күш-ажылы биле быжыглаарынга кезээде беленин совет патриотчулар чаңгыс үн-биле медеглеп турарлар.

Хайраканда Ворошилов аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң эр, херээжен колхозчулары Тайбынның Кыйгырыы-биле танышкаш, колхозтуң ажылын моон соңгаар улам экижидер, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер, ниитиниң ажыл-агыйын бүгү хемчеглер-биле быжыглаар болгаш күрүне мурнунга хүлээлгелерни алдарлыг чаагайы-биле күүседирин хандырып турар тодаргай хемчеглерни айыткан доктаалды үндүрген.

Шагаан-Арыгда «Кызыл тук» көдээ ажыл-агый артелиниң кежигүннери тайбынның ыдыктыг херээн боттарывыстың чаңгыс дем-биле-лиг, ак-сеткилдиг күш-ажылывыс биле быжыглаар бис деп чаңгыс үн-биле медеглээннер. Ол колхоз дүжүт ажаап алырын болгаш күрүнеге тараа дужаар ажылды чедиишкинниг күүсеткен болгаш келир чылын элбекшилдиг дүжүтту ажаап алырынга быжыг суурну тургузуп алган.

«Заготзернонуң» Шагаан-Арыг хоорайда тараа хүлээп алыр пунктузунда ажыл-иш бичии-даа сокаал чок үргүлчүлеп турар. Ында агитатор эш Максыр бодунуң хүлээлгезин багай эвес күүседип, ында ажылдап турар кижилерге беседаларны үргүлчү кылып берип турар. Ол тараа хүлээп алыр пунктунуң ажылчыннары болгаш ында тараа дужаап келген колхозчулар болза: «Бистер, район ниитизи-биле күрүнеге тараа дужаар планын дүрген күүсетсин дээш күштеривис харам чок ажылдаар бис. Ол болза, тайбыңның херээнге бистиң күш-ажылчы салыышкынывыс болур» — деп медеглеп турарлар.

БИСТИҢ КОРР.

Чылгы малды өстүреринің ээлчеглиг сорулгалары

Социалистиг чарышка алган хүлээлгелерни күүседири-биле колхозтарда чылгы малдың туруп турар байдалын экижидип, баш санын камгалаар дээш демиселди чоруткан-ының түннелинде, бистиң областың колхозтары чылгы малды сайзырадыр талазы-биле 1951 чылдың планын 114 хуу, кулуннар өстүрүп алырының планын 109 хуу күүсеткен. Ооң-биле кады чылгы малдың шынарын экижидип турар.

Эрзин районнуң колхозтары чылгы мал өстүреринің планын сентябрь 1-де 117 хуу, кулуннар өстүрүп алыр планын 185,5 хуу күүседип, ниитилештирген чылгы малдың бажын 180 хуу өстүрген. Районнуң ниити колхозтарынга ортумаа-биле 100 беден 65 кулун алыр планныг тургаш, ам 76 кулуннарны алган.

Ол районда «Чаа орук» колхозтуң чылгы фермазының кадат бригадазының кадарчылары И. Түпчүр, Балдан, И. Мадай олар кадат баштыңчызы Дамбаның болгаш ферма эргелекчизи Каваның удуртулгазы-биле чылгының кададын шын тургузуп, зоотехниктиг билиглерниң деңнелин үргүлчү бедидип, малдың ажаалгазын экижиткеш, чылгының шынарын сайзыраткан, төрүүр 154 белерниң шуптузундан 154 кулуннарны бүрүн камгалап алган.

Эртемниң чедиишкиннерин болгаш кадат чылгы ажылының мурнакчыларының дуржулгазын пропагандалап, шиңгээдир чорук ниитилештирген чылгы мал ажылын шын чорударын артык билген бистиң колхозчу чылгы мал ажылывыстың ажылдакчыларынга бодунуң саңлдарын чугаа чок чедирип турар. Областың болгаш районнарның көдээ ажыл-агый килдистериниң тускай эртемниглериниң көргүзүп турар зоотехниктиг дузаламчызы ол ышкаш эки түннелди көргүзүп турар.

Үстүнде үүлдерге даянгаш, эш Дамба чыл дургузунда одарны бүгү талазы-биле өөренип көрүп, сезоннар аайы-биле баш удур белеткеп алган одарларынга чылгыны чугуур өйүнде чедирип турар болгаш ол одарларны ээлчештирер чорукту сагып турар. Зоотехниктиг билиглерни болгаш чылгы ажылын социалистиг ёзу-биле чорударын өөренип, ону практикага ажыглаарын база оралдажып турар.

Ол районнуң «Сталинчы орук» колхозу кадат чылгы ажылын хөгжүдер талазы-биле эрткен үениң иштинде база эвээш эвес чедиишкинни чеьдип алган. Ол колхозтуң чылгычылары Дамдын, Балдар, Көк-оол, ферма эргелекчизи Чыспанак, Дамба оларның эки ажылдааны-биле 139 баш төрүүр белерден 139 кулунну бүрүн камгалап алган. «Кызыл сылдыс» колхозта чылгычы Күнзел, ферма эргелекчизи К. Надыл олар 145 белерден 145 кулуннарны алган. Тес-Хем районнуң Ленин аттыг колхозтуң чылгычызы Ч. Дажамба 120 белерден 120 кулуннарны алган.

Ол айыткан колхозтарда чылгының күжү семис шыырак, кадык байдалы эки. Чылгы бригадазының кежигүн бүрүзүнде 100 ажыг баш улуг, биче малдар онаажып турар.

Чылгы мал өстүреринің планы малдың чүгле баш санын өстүрер эвес, ооң-биле кады ооң шынарын экижидерин колхозтарының мурнунга салып турар. Ол дугайында одар-белчиирниң делгем девискээрин эки ажыглаар болгаш малга сиген белеткээр ажылды чедиишкиннинг эргенизастаар.

Бистиң областың көдээ ажыл-агыйында чылгы мал ажылы көскү черни эжелеп турар. Тыванын үндезин чылгы малы соңгу таланын чылгы малының эки сайзыраваан уксаазы болуп турар. Ындыг, болза-даа буттары эки, туюглары быжыг, кончуг шыдамыккай болгаш чер одарынга кыш, чай дивес чоруур. Ажаалгазын экижитпишаан, бистиң областа эккелген дон болгаш будёновчу уксаалыг аскырлар-биле эдериштирер болза, тыва мал эки түннелди бээр. Малды улуг чаагай, ажылга шыдалдыг, чүгле мунарынга эвес, чүве сөөртүрүнге улуг ажыктыг болдурар. Бо сорулганы шиитпирлээри үндезин тыва белерни бо аскырлар-биле эдериштиргениниң алган кулуннарны эки доруктурар, сүт-биле ыяавыла чемгеренинден хамаржыр. Бо чылын төрүтүнген кулуннарны дуржулга кылдыр тускай үзүп алгаш культуржудуп ажаар чорукту «Чаа орук» колхозка планнааш, чылгычы И. Мадайга дааскан. Ол ажылды хайгаарап, хынап турарын Эрзин районнуң көдээ ажыл-агый килдизиниң мал ажылының тускай эртемниглери Шегель биле Саламатин олар хүлээнген. Чурттуң тыва малы биле чергелештир «үстүү-енисей» деп адап турар шанак, тергеге таарышкан эки уксаалыг малдар бар. Ол малдар үндезин тыва малдардан дыка улуг чаагай, ажылдаарынга күш-шыдалының талазы-биле оларны ажып турар. Бодунуң ажылчы шынарының, хемчээлиниң, сайзырангайының болгаш одар-белчиирге таарышкан, кончуг соок агаар-бойдуска шыдажырының талазы-биле онза эки. Бо шынарлар үре салгап турза-турза улуг чаагай, шыдамыккай, чудугара чылгы малдың янзы-бүрү, тускай хевири тургустуна берген. Бо малды планныы-биле өстүрүп, хайнактадып тургаш, чоокку хуусаада улус ажыл-агыйынга улуг ужур-дузалыг сөөргүлгеге эки тыва малдарны өстүрүп ап болур. Ындыг сорулга областың чылгы мал ажылының мурнунда база тургустунган. Чылгы малдың ол бөлүү-биле малдың уксаалыг шынарын сайзырадыр ажылды эң дүрген организастаар сорулга-биле областың төп районнарының элээн колхозтарынга чылгы малдың бүгү составын ылгап илередир ажылды чоруткан. Үрелиг мал даңзылаар район дептерлерин ажыткылаан. Колхоз бүрүзүнге үрелиг малды тургузар төлээде, Тыванын чүк тыртар малының эки үрелиг составын даңзылаар болгаш үчётка алыр. Бо ажылды боттандырарынга тускай эртемниглерни болгаш колхозчу чылгы мал ажылының практикчилери 20 кижини хандыткан. Көдээ ажыл-агыйның дуржулга станциязындан аңгыда бо ажылга областың совхозтары база киржир.

Чүк тыртар тыва малдың уксаазын тургузар талазы-биле зоотехниктиг хандырылганы болгаш мал өстүрер ажылдың удуртулгазын чоокшуладыр сорулга-биле колдуунда областың төп районнарында туруп турар ол малдың илеретинген бөлүүнге үндезилээш, 1952 чылда чазактан бөдылаарының чугулазы негетиниң турар күрүнениң үрелиг мал өстүрер черин организастаарының эргежок чугулазындан аңгыда, Кызыл хоорайның чоогунга күрүнениң мал өстүрер черинин тудуун кылыр. Ол-ла чылын ооң девискээринге областа ужур-дузалыг ипподромнуң тудуун чорудар.

Областың чылгы мал ажылын үлегерлиг, бедик бараанныг болгаш көдээ ажыл-агыйның орулгалыг адыры болдурар дээш, чурттуң чылгы малының ажылчы болгаш үрелиг шынарларын бедидер дээш колхозтарга, совхозтарга социалистиг чарышты калбартып чорударының сорулгазы партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнарының мурнунда туруп турар.

К. МАТВЕЕВ,

областың көдээ ажыл-агый эргелелиниң чылгы мал ажылының килдизиниң кол зоотехниги.

Совет тургузуг

Суму Совединиң сессиязы

Чоокта чаа Сүт-Хөл районнуң Алдан-Маадыр суму Совединиң сессиязы болуп эрткен. Ук сессияга сумуда колхоз ажылының дугайында колхоз даргазы Чадамбаның болгаш садыг ажылының дугайында магазин эргелекчизи Борбак-оол оларның илеткелин дыңнап чугаалашкан.

Колхоз даргазы Чадамба бодунуң онаашкан ажылынга харыысалга чок ажылдап, колхозтуң бүгү ажыл-чорудулгазын четпес удуртуп турары илеткелден болгаш сессияга санзл берген депутаттарның шүгүмчүлелинден илерээн.

Көдээ ажыл-агый артелиниң сталинчы Уставын колхозта каржыы-биле үреп турар. Ында күш-ажылдың сагылга чуруму кончуг кошкак, 30 ажыг колхозчулар чылдың бир дугаар чартыында күш-хүнүнүң минимумун күүсетпээн, харын оон эрткеш дыка хөй колхозчулар чайгы үеде колхоз бүдүрүлгезинге киришпейн Көшпес, Хөлчүктүг деп черлерге көшкүлей бергеш аңаа анаа-ла чайлааннар.

Колхоз фермаларының бүдүрүп турар продукциязының хемчээли эвээш болгаш шынары куду, ылаңгыя инек фермазы кончуг багай ажылдап турар.

Колхозта тудуг ажылының темпизи куду болгаш тутунган тудугларың шынары багай. Бызааларның кышкы чылыг кажааларын туда-биле 11кижини Көшпесче чорударга олар тудуун шала кылгаш ыа каапкан. Оон ынай Көк-Терек деп черде бир бызаа кажаазы туткан оон шынары кончуг багай. Бо чылын чуртталганын 20 бажыннарын тудар деп планныг турган болза, амга чедир үгле 3 бажың тутунган.

Колхозтуң хову бригадазы четпес ажылдап турар. Тарааларның чайгы суггарылгазын болгаш ажаалгазын кылбаан. Хой кадарчызы Чашкымай бодунуң хүлээлгелиг ажылын харыысалга чок күүседип, колхозтуң хойларын одарлыг черлерже одарлатпайн турда колхоз баштаар чери кандыг-даа хемчег албайн турар.

Колхозта үнелиг үүлдерниң, этхөреңгиниң болгаш колхозчуларның кылган ажылының хемчээлиниң үчёду, отчёду кончуг сандаргай байдалда турар. Колхоз санакчызы Деге харыысалга чок ажылдап тургаш колхоз хөреңгизинден 700 рубльди самчыгдап алган.

Оон ынай суму Соведи моон мурнунда колхозтуң ажылын сонуургап көрбейн, аңаа боттуг дуза көргүспейн келгенин депутаттар чидин-биле шүгүмчүлээннер.

Дараазында сумуда магазин ажылының дугайында магазин эргелекчизи Борбак-оол илеткел кылган.

Магазин 1951 чылдың ийи дугаар кварталының бараан саарылгазының планын 116 хуу күүсеткен. Ындыг болза-даа, чурттакчы чоннуң негелдезин чугула хереглелдиң бараннары-биле магазин четче хандырбайн турар. Оон ынай район төвүнден бараан сөөртүп алырынга суму Соведи-даа, ында колхоз баштаар чери-даа транспорт-биле магазинге дузалавайн турган.

Үстүнде чугаалашкан айтырыгның дугайында сессия тодаргай шиитпирни хүлээп алган.

О. АЛЕКСАНДР.

Кылган ажылы билдинмес

Чоокта чаа Тере-Хөл районнуң Чыргаланды суур Совединиң 5 дугаар сессиязы болуп өөн чарлалды ёзугаар депутаттар айыткан шагында чыглып келгеннер.

Сессияга чугаалажыры-биле суур Совединиң мал чер ажылының талазы-биле доктаамал комиссиязының чоруткан ажылының дугайын, Чыргаланды суур Совединде сиген кезилдезинин чоруп турарының дугайы база суур Совединиң даргазы Пустовойнуң ажылдың эдилелгезин аңаа бээр дугайында дилээ, мындыг үш айтырыгны чугаалажыры-биле депутаттар бадылап алганнар.

Сессияның бир дугаар айтырыының дугайында илеткел кылыры-биле Советтиң мал чер ажылының талазы-биле доктаамал комиссиязының даргазы, суур Совединиң депутады Хаазытка сөс берген, ук Хаазыт олурган черинден үгле туруп келгеш индирже барбайн тургаш, «Бэ, мен мындыг үүве билбес мен, маңаа илеткел кылыр деп үүве-даа дыңнаваан мен»—дээш дедир олуруп алган. Бир эвес белеткенмээн-даа болзунарза, мал чер ажылының талазы-биле кылган ажылынарны ниитизи-биле чугаалап көрүүнерем деп сессияга олурушкан райкүүском төлээзи ук Хаазыттан негээрге база-ла «бо талазы-биле бистиң чоруткан ажылывыс билдинмес үүве төлээде, илеткээр үүве чок-тыр»—дээн.

Ынчангаш ажыл-агый болгаш политика талазы-биле чугула айтырыгны суур Совединиң сессиязы ынчаар «чугаалажып шиитпирлээн».

Дараазында сиген кезилдезинин дугайында айтырыгның талазы-биле илеткелди суур Совединиң даргазы Пустовой кылган. Келир кыжын мал чеминин быжыг чем суурун белеткээр талазы-биле суур Соведи боттуг ажыл кылбааны сессияга илерээн. Суур Совединиң чурттакчылары кайда чеже сиген кескен, план чеже хуу күүсетинип турар болгаш кым, кайы организас эки азы багай ажылдап турар дээр дугайында илеткелчи тодаргай сан, түн болгаш чижек көргүзүп шыдавас болган.

Бир талазында суур Совединиң доктаамал комиссиялары четпес ажылдап турарын, оларны Совет удуртпайн турарын, ийи талазында суур Совединиң даргазы Пустовой бодунуң хүлээлгезин ак сеткилдиг эвес, харыысалга чок күүседип, ол сессияны эртиреринге белеткел ажылын кылбаанын, оон ынай райкүүском суур болгаш көдээ Советтерниң ажыл-чорудулгазын четпес удуртуп, бну хынавайн турарын үстүнде барымдаалар херечилеп турар-дыр.

Чыргаланды суур Совединиң организас-массалыг болгаш ниити ажыл чорудулгазын үндезининден экижидеринче Тере-Хөл райкүүскому кичээнгей салыры негетинип турар.

Х. БЕГЗИ.

Библиотека болгаш кызыл-өг шоочада

Сүт-Хөл райкүүскомнуң чанында культура чырыдыышкын килдизиниң шугумунда чангыс көжер кызыл өг бар. Ол кызыл өгнү эрткен 1950 чылда-ла Улуг-Алаак болгаш Алдан-Маадыр сумуларынче чоруткан. Ол көжер кызыл өгнүң эргелекчизи болгаш массовиги күрүнеден доктаамал шалынны ап тураглар, ынчангаш олар ол хүлээлгелиг ажылын күүседип тургаш, күрүведеп ап турар шалыының өртээн боттарының ак-сеткилдиг күш-ажылы-биле дуглаар ужуруг турган.

Херек кырында байдал ындыг эвес болуп турар. Көжер кызыл-өг бодунуң сорулгазын күүсетпейн турар. Ол көжер өгнүң сорулгазы болза, чурттакчы чоннуң ортузунга культураны нептередир болгаш чугула кампания ажылдарының үезинде хову турлагларда ажылдап турар ажылчы чоннарның, колхозчуларның ортузунга массалыг ажылдарны калбартып тургаш оларны ажылче эвилелдээр сорулгалыг. Ындыг турбужа, ол көжер кызыл өг бо чылдың часкы, чайгы, күскү чугула кампания ажылдарының үезинде ажыл чорудар хамаан чок, харын үргүлчү эжиинде улуг кара шоочалыг өөн туруп келген. Ол хирезинде ужуру ындыг үүве дээн ышкаш ову артында барып-барып колхозтар төптеринде ийикпе азы бригадаларның хову турлагларында аппарып хондуруп каан турар болдур-ийин.

Ол көжер кызыл өгнүң эргелекчизинде Херел-оол деп кижи ажылдап турар. Ук Херел-оол ол көжер кызыл өгнү хүлээп алганындан бээр мынчага чедир кандыг-даа боттуг кылган ажыл чок, күрүнеден халас шалын ап, арагалап чоруп турар болгаш харын сөөлгү үеде ол кызыл өөнде өглеп олуруп алган болуп турар. Ол кызыл өгнү кам чок багай эдилеп келгенинин хараазы-биле оон кидис, өөс материалдары орлуп-частып үрелген болгаш оон лозун, плакаттар болгаш өске-даа дериг-хереклелдери шупту үрелип баксыраан. Күрүнеиң акша хөреңгизи-биле саткан хөй санныг ном дептерлер болгаш хылдыг хөгжүмнүң хереклелдери, эдер хааржак дээн ышкаш улуг өртек үнелиг үүлдер ис чок читкен. Райкүүскомнуң чанында культурачырыдыышкын килдизи (инспектор эш Д. Доржу) көжер кызыл өгнүң ажылын чиңгиизи-биле удуртур хереки бодунуң холунга албайн турар.

Алдан-Маадыр сумузунда организастап тургускан бир библиотека бар. Көдээ чурттакчы чоннуң ортузунга политиктиг болгаш өртем билиглерин нептередириниң талазы-биле бодунуң сорулгазын ол библиотека база күүсетпейн турар. Ол библиотекавың эжиинден базала улуг кара шооча ыравас. Бо чугула изиг кампания ажылдарының үезинде библиотека болгаш көжер кызыл-өг чергелиг культурачырыдыышкын албан черлери ажылдавайн хааглыг турар болгаш оон ажылдакчылары чүү-даа кылбайн күрүнеден халас ашка ап, арагалап турар чорук окта шын эвес. Бо дугайында хамаарышкан албан черлери дарый хемчег алза чогуур.

С. СЕРИҢ-ООЛ.

„Элегес" совхозтуң көдээ ажыл-агый машиналарының септелгезинде комсомолчу Ч. Тамдын-оол дарган Н. Михеев-биле кады эки ажылдап турар.

Чурукта: Ч. Тамдын-оол.
Чуруу **А. Ермолаевтин.**

Чылгы өстүрер планын ажыр күүсеткен

Ниитиниң мал ажылын хөгжүдер дээш колхозчу малчылар күжениишкинниг ажылдап турар. Барыын-Хемчик районнуң улгатырган „Большевик" колхозтуң чылгы фермазы (эргелекчизи эш Боралдай-оол) чылгы малдың баш санын өстүрер талазы-биле 195 чылда планын 115 хуу күүсеткен. Колхозтуң чылгызының баш саны 373 чедир өскен.

Чылгычылар бо чылын төрээн 60 беден 60 баш кулунну чидириг чокка камгалап алган, өстүрүп турар. Олар чылгы одарын бо чайын беш катап солаан. Мөнге, Боралдай-оол болгаш оон-даа өскелер чылгы малды ажаар, ону семиртир талазы-биле кызымак болгаш доруктуруп турар. Эш Боралдай-оолдуң ады районнуң база колхозтуң хүндүлел самбыраларында бо-ла көстүп турар.

Х. СЕМИС-ООЛ.

Чеден беш беден чеден беш кулун

Чыл бүрүде-ле колхозтуң чылгызын менди ажаап турар чылгычы Т. Кулча эки ажылдыг малчыларның бирээзи. 1949 чылдан бээр Чаа-Хөл районнуң Сталин аттыг колхозунуң чылгы малын колхозчу Кулча эки одарладып, чайгы, күскү үелерде шыырак күштүг кылдыр семиртип келген.

Чылгычы шудургуу ажылдааш, 1950 чылда төрээн 38 баш беден 38 баш кулунну хорамча чокка өстүрген, ылаңгыя 1951 чылда 75 баш төрээн белерден 75 баш кулуннарны чаңгыс-даа чидириг чокка алган. Ниитиниң малының баш санын чыл-чылда өстүрер дээш чылгычы Кулча улуг сорулганы салган. Мал ажылын хөгжүдерде колхозчу малчы билиг-биле чепсегленир, ол болза, мал ажылының, ылаңгыя оон мурнакчыларының дуржулгазының дугайында солуннарда, сеткүүлдерде парлатынган үүлдерни үргүлчү номчуп турар.

Я. ДАНЗЫРЫН.

Колхозчу малчынның чедиишкини

Таңды районнуң Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң инек ажаакчызы О. Чарашпай ниитиниң малының баш санын өстүрер дээш ак-сеткилдиг ажылдап турар.

Ол болза, 1948 чылдан бээр колхозтуң инек малының чаш төлүн менди өстүрүп келген. Колхозчу Чарашпай зоотехниктиг бөдүүн билиглерни бодунга шиңгээдип алган, эрткен чылдың кыжынында 70 ажыг баш инектерни ол чаасканан бодунуң күжү-биле ажаап, одарладып, чылыг кажаалар-биле хандырып, оларның чыдынын кургаглап турган. Ынчангаш инектер хүр чыл ашкан.

Ол инек ажаакчызы болза, бо чылын төрээн 65 баш инектен 65 баш бызааны менди алган болгаш доруктуруп турар. Ол ышкаш колхозтуң инек ажаакчызы Кистеев төрээн 60 инектен 60 баш бызааны чидириг чокка алган.

М. МИРЧИН.

Дүк белеткелдерин көвүдедир болгаш обласка хой ажылын хөгжүдер

«Дүк белеткелдерин көвүдедир болгаш 1951—1953 чылдарда хой ажылын хөгжүдер талазы-биле хемчеглериң дугайында» ССРЭ-ниң Министрлер Төвүлели 1951 чылдың июнь 25-де бодунуң доктаалынга дүк бүдүрүлгезинин болгаш белеткелдериниң чеьдип алдынган деңнели чурттуң өзүп турар хереглелдери-биле холбаштыр улус ажыл-агыйының негелделерин хандырып шыдавайн турар деп демдеглээн. Үлетпүрге херектиг тергиин чугула нарын болгаш чартык-нарын дүктүң бүдүрүлгези болгаш белеткелдери онза чыъдып каап турар.

Хой ажылын, ылаңгыя нарын болгаш чартык-нарын дүктүг, база чаңгыс төрел дүктүг, кадыг дүктүг хайнак хойларны хөгжүдер херекти дыка багай удуртуп турарының ужурунда областың совхозтары хой ажылын хөгжүдер болгаш кыргып алыр дүктүң планын чыл келген тудум-на күүсетпейн турарлар.

Областың совхозтары 1951 чылда дүк дужаарының планын үгле 56,7 хуу күүсеткен. Көдээ ажыл-агыйының область эргелели, районнарның көдээ ажыл-агый килдистери, областың совхозтары, колхозтарга болгаш совхозтарга быжыг чем суурну тургузар болгаш хойну кажаалар-биле хандырар дугайында чогуур хемчеглерни албайн турар. Хөй-хөй колхозтарда болгаш совхозтарда хойну чемгерип азыраары-биле эки шынарлыг сигеннерни болгаш тараа культураларын четчир санныы-биле тускайлап үспейн турар, одарларны экижидер болгаш хойну суг-биле хандырар талазы-биле ажыл чорутунмайн турар.

Бо бүгү чоруктар хөй-хөй колхозтарга болгаш совхозтарга малдың санының талазы-биле улуг каражалыг болурунга, дүк продуктузунуң болгаш хой ажылындан алыр орулганың чавыс болурунга чедирип турар. Хой ажылын хөгжүдер херекте болгаш кыргып алыр дүктү көвүдедиринуң баш санының чыл-бүрүде көвүдээрин баш удур көрүп турар, ынчаарга 1955 чылдың төнчүзүнде областың хоюнуң баш саны 1951 чылда турганынга удур 40 ажыг хуу көвүдээр.

Хойнуң баш санын көвүдедирибиле чергелештир чазактан дүк белеткелдериниң планын көвүдедирин база баш удур көрүп турар. 1955 чылдың төнчүзүнде обласка дүк белеткелдери 1951 чылда белеткелдер планынга удур 60 ажыг хуу көвүдээр.

Күрүнеге дужаар дүк планын долдур болгаш ажыр күүседир дугайында колхозтарга болгаш совхозтарга идиг бээр сорулга-биле ССРЭ-ниң Министрлер Төвүлели белеткел өртекке амгы туруп турар акшаның немелдезин (50 хуу) төлээриниң чаа чурумун 1951 чылдан эгелээш чорударын доктааткан:

дүк белеткелдериниң күрүне планын 100 хуудан өрү 105 хуу чедир күүсеткен колхозтарга акшаның немелде төлевириниң санажылгазын чорударда, онаалганың доктааткан нормазын 20 хуу эвээжедир, тодаргайлаарга, онаалганың доктаатынган нормазының 80 хуузундан ажыр дужааган дүк дээш күштүг турар акшаның немелдезин тыпсыр;

дүк белеткелдериниң күрүне планын 105 хуудан өрү 110 хуу чедир күүсеткен колхозтарга онаалганың доктаатынган нормазын 30 хуу эвээжедир болгаш онаалганың доктаатынган нормазының 70 хуузундан ажыр дужааган дүк дээш акшаның немелде төлевирин тыпсыр;

дүк белеткелдериниң күрүне планын 110 хуудан ажыр күүсеткен колхозтарга онаалганың нормазын 35 хуу эвээжедир болгаш онаалганың доктаатынган нормазының 65 хуузундан ажыр дужааган дүк дээш акшаның немелде төлевирин тыпсыр.

Күрүнеге дүк дужаарының доктаатынган төпчүткен планныг совхозтарның болгаш өске-даа күрүне ажыл-агыйларының күрүнеге дүктү дужаарынга идиг кылдыр доктаатынган пландан ажыр дужааган нарын болгаш чартык-нарын дүктүң центнер бүрүзүнүң өртээн күштүг турар белеткел өртээнин 150, оон өске хевирниң дүктерин 125 хуу кылдыр төлээр.

Күрүнеге дүктү дужааганы дээш колхозтарны шаннаар болгаш хойнуң баш санын элээн дүрген көвүдедир, оон дүк продуктулуун бедидер сорулга-биле ССРЭ-ниң Министрлер Төвүлелинден Белеткелдер Министерствозунга хүлээткени болза:

мал чеми, тараа культураларын дужаар дугайында хүлээлгезин күүседири-биле күрүнеге дүктү дужаап турар колхозтарның дужааган дүгүн нарын дүктүң килограмм бүрүзүн 6 килограмм мал чеми тараа культураларының, чартык-нарын дүктү—4 килограмм тарааның, чартык кадыг дүктү — 3 килограмм тарааның, кадыг-дүктү — 1,5 килограмм тарааның орнунга кииріштір санап алыр.

нарын болгаш чартык-нарын дүктүң ыяавыла дужаалгазын долдур болгаш ажыр күүсеткен колхозтарга эвт дужаалгазының талазы-биле оларның хүлээлгезин күүседиринге 1951—1953 чылдарда нарын-дүктүң килограмм бүрүзүнге дириг деңзи-биле бир килограмм эвтти, чартык кадыг дүктүң килограмм бүрүзүнге 0,5 килограмм эвтти төлээр.

Күрүнеге пландан ажыр дүк дужааган колхозтарга автомашиналарны садар негелделери болза: пландан ажыр 2 тонна нарын болгаш чартык-нарын дүктү ийикпе, азы 2,5 тонна чартык-кадыг болгаш кадыг дүктү дужаар болза, бир чүүк машиназын садар, ол ышкаш колхозтарга хендирни, шоодайны болгаш брезент аргыларны база садар.

Мал ажылының тускай эртемниглеринге болгаш көдээ ажыл-агый органнарының удуртур ажылдакчыларынга, Белеткелдер Министерствозунуң районнарда болгаш областарда «Заготживсырьенин» район болгаш область конторларының удуртур болгаш белеткел аппараттарының дүк белеткелдерни чорудуп турар ажылдакчыларынга дүк белеткелдериниң хемчээлин барымдаалап тургаш, 2 айның ажыл-төлевириниге чедир хемчээлдиг шанналды болгаш күрүнеге дүктү дужаар планын ажыр күүсеткен хуу бүрүзүнде айның ажыл-төлевириниин 5 хуузу чедир шанналды 1951 чылдан эгелеп тыпсырын чазактан доктааткан.

Хой ажылын хөгжүдер, дүктүн бедик кыргылдазын алыр, дүк белеткелдериниң планнарын долдур болгаш ажыр күүседир херекке чер-чериниң совет органнарының инициативазын мактап шаннаар сорулга-биле чазактың доктаалын ёзугаар дүк белеткелдериниң күрүне планын область ниитизи-биле күүседеткенде күрүнеге дужааган нарын-дүктүң тонна бүрүзүнде 100 рубльди, чартык нарын дүктүң—75 рубльди, чартык кадыг дүктүң—50 рубльди, кадыг дүктүң—25 рубльди облкүүскомнуң эргезинге тыпсырын баш удур көрген. Күрүнеге пландан ажыр дужааган дүктүң тонна бүрүзүн ийи даңкыр хемчээл-биле төлээр.

Хой ажылын хөгжүдер планны чедиишкинниг боттандырар болгаш дүк белеткелдериниң хереэн организастаарын экижидер дугайында ССРЭ-ниң Министрлер Төвүлелиниң доктаалынга дүүштүр ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң күүскому шиитпир үндүрген. Ол шиитпирде колхозтарга болгаш совхозтарга, дузалаар ажылагыйларга хойнуң баш санының чыл бүрүде өзүлдезин, бир хойдан кыргып алыр дүктү көвүдедирин баш удур көрүп турар. Ыяш-дажын аштап, шалбаалыг черлерни кургадып тургаш сиген кезер шөлдерни аштаар талазы-биле хемчеглерни, сиген кезер одарларны болбаазырадырын айыткан, мал суггарар кудуктарны, хой кажааларын тударын, бөдүүн болгаш шыктыг чемнерниң магадылал курлавырларын чылда хереглелдиң 30 хуу хемчээли-биле тургузар, ынчаарга кышкы одарларга мал чеминиң курлавырын 50 хуу хемчээл-биле тургузарын айыткан. Оон аңгыда чаңгыс чылда болгаш хөй чылдарда үнер сигеннерниң тарылгазын чорударын баш удур көрген. Чаягаар бүткен сиген кезер шөлдерге сигеннерни тарыырын практикалаар. Шак ындыг хемчеглерни чорудуп тургаш шынааларның болгаш одарларның продуктулуун элээн бедидерин чооку үш чылдарда чеьдип алыр сорулганы салган.

Хойнуң баш бүрүзүнден кыргып алыр дүктү көвүдедир сорулга-биле хойну электри-биле кыргып алыр планны 1952 чылда 80 муң баштан эвээш эвес, 1953 чылда — 120 муң, 1954 чылда — 180 муң баш, 1955 чылда — 200 муң баш кылдыр доктааткан.

Дүк белеткелдерин экижидер болгаш «Заготживсырьенин» материал-техниктиг суурун быжыдар сорулга-биле 1951—1952 чылдарда белеткел пунктуларын областың бүгү районнарынга «Заготживсырьенин» тускай конторалары кылдыр эде организастаар деп турар.

«Заготживсырьенин» шугуму-биле областың районнарынга 1952—1954 чылдарда 12 складтарны, 12 чурталга бажыннарын, 3 конторааларны, 15 автогаражтарны тудуп кылырын баш удур көрген. Чүүк сөөртүр болгаш чиик машиналарны немей үндүрүп бээр деп турар. Колхозтардан 16 аъттарны, база чугула дериг-хереклелдерни садып алырын чөпшээрээн.

Хойну тарып болбаазадырының планының күүселдези дээш хой бүрүзүнден алыр дүктүн бедик кыргылдазын хандырарынче, ниитиниң хой малының баш санын көвүдедиринче, оон продуктулуун бедидеринче, дүк белеткелдерин көвүдедиринче угландырган элээн хемчеглерни хандырган зооветучастоктарның, зооветпунктуларның, районнарның көдээ ажыл-агый килдистериниң зоотехник болгаш ветеринар ажылдакчыларын, кадарчыларны шаннаарын доктаалбиле баш удур көрүп турар.

Партия, совет, көдээ ажыл-агый болгаш белеткел органнарының сорулгазы болза, ССРЭ-ниң Министрлер Төвүлелинин «дүк белеткелдерин көвүдедир болгаш 1951 — 1952 чылдарда хой ажылын хөгжүдер талазы-биле хемчеглериң дугайында» доктаалын бүгү колхозтарга, колхозчуларга, совхозтарның ажылдакчыларынга, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглеринге болгаш областың бүгү ажылчы чоннарынга таныштырары Тыва автономнуг обласка хой ажылын хөгжүдериниң беш чыл планын чедиишкинниг күүседиринче колхозчуларны, совхозтарның ажылчыннарын, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглерин болгаш бүгү ажыл-ишчилерин мобилизастаары болур.

В. ПАВЛЕНКО.

Мал аарыынга удур хемчеглерни дыңзыдар

Сүт-Хөл районнуң Сүт Хөл сумузунда Киров аттыг колхоз районда мал ажылының талазы-биле улуг колхозларның бирээзи болуп турар. Ол хирезинде мал аарыгларынга удур хемчеглерни, ылаңгыя хой малдың кодурунуң когун үзер талазы-биле хемчеглер багай боттанып турар.

Артельде кодур хойлар 300 баш чеьдип турар. Ол хойларны мал эмчизи Чамбал 45 градус изиг суг-га эзилдирген креолин-биле 2 катап чуггаш, оон соонда кандыг-даа хемчег албаан. Мал эмчизи Чамбал ол ажылын каггаш чоруткаш Чөөн-Хемчик районнуң Ийме сумузунда аалында барган сураг үнүп турар.

Кодур хойларның кадарчызы Шири-Саная ук малды кадык малбиле барык-ла кады кадарып турда, артельдиң мал ажылының бригадири эш Дүнн-Кара база-ла хемчег албайн аңаа эпгежип турар.

Колхоз баштаар чери, районнуң көдээ ажыл-агый килдизи артельде хой малдың кодурун үзе эмнээр болгаш моон соңгаар кодурну болдурбазының дугайында хемчег ап, ниитиниң малын аарыгдан менди турган хемчээн алыры чугула.

В. Тайлак-оол.

Кыдат улус чаа амыдыралды тургузуп турар

(„Улусчу Кыдат“ деп сеткүүлдүң арыннарындан).

Пекинде, орус болгаш англи дылдарда үндүрүп турар «Улусчу Кыдат» деп сеткүүлдүң 11—12 дугаарында чаа амыдыралдың тургузуушкунунда улуг кыдат улустуң чедиишкиннерин көргүзүп турар материалдар парлатынган. Улустар аразының айтырыгларынга холбаштырган сонуурганчыг материалдарны сеткүүл база парлаан.

Бодунуң төрээн чуртунуң экономнуг болгаш камгалал күчүзүн бызыглаарынче, национал үлетпүрнү болгаш көдээ ажыл-агыйны дүрген хөгжүдеринче угланган кыдат улустуң маадырлыг күжениишкини болза, бүгү делегейге тайбыңны бызыглаар херекке улуг салыышкын болур. Даштыкы интервентилерни болгаш Чан Кай-шиниң бөлүүн үндүр сывырганының түңнелинде Кыдатта тургустунган улустуң диктатуразының ёзу чуруму болза, улус чоннуң инициативазын калбаа-биле ажыткан. Кыдаттың Коммунистиг партиязының болгаш ооң баштыңчызы Мао Цзе-дуннуң удуртулгазы-биле Кыдаттың улустары чаа амыдыралдың тургузуушкунунга идепкейлиг киржип турар.

Лю Синь-хуаның «Чарыш бүгү үлетпүрнү хөме ап турар» деп үүлү болза, бүгү улустуң патриоттуг чарыжының чедиишкиннерин көргүзүп турар. Мукденниң машина тудуунуң заводунуң алдарлыг токари, Күш-ажылдың маадыры Чжао Го-юнуң инициативазы-биле эрткен чылдың ноябрьде эгелээн патриоттуг чарышты бүгү адырларның ажылчыннары деткээн. Бүгү-кыдаттың профэвилелдер федерациязының америк империализмге удур демиселче, Кореяга дузалажырынче кыйгырган кыйгырыынга харыы кылдыр бүгү Кыдаттың ажылчыннары чарышка шуптуңиришкен болгаш продукция үндүрерин көвүдедир, ооң шынарын бедидер дугайында хүлээлге алганнар.

«Улус революциязы тиилээн соонда Кыдаттың ажылчыннары ам олар улуска, өске-биле чугаалааргa, боттарынга ажылдап турар деп чүвени билир болганда оларның энтузиазмы өскен»—деп Лю Синь-хуа бижип турар.

Автор Шу Чэн-фаның күш-ажылчы маадырлыг чоруун бижип турар. Эрткен чылдың ноябрьде дайзыннарның самолёттары Аньдунну бомбалап турда ол ажылчын септелге бригадазын тургускаш, үрелген электри шугумун дүн-хүн чок септеп, хоорайны электри-биле үзүк чок хандырар өске-даа ажылдарны кылып турган.

Лю Синь-хуаның үүлүнде киирген бо чижек бүдүрүлге чарыжы кайы хире калбарганын тодаргай көргүзүп турар. Күш-ажылдың организациязының, техниканы ажыглаарының талазы-биле дыка улуг чедиишкиннерни чеңдип алган Мукден заводунуң токари Ма Хен-чан 1951 чылдың январь 17-де бүгү Кыдаттың ажылчыннарын чарышка кыйгырган. Апрель 5-те ол кыйгырыгны янзы-бүрү фабрикаларның, заводтарның, уургайларның 5.522 бригадалары хүлээп алганнар.

Совет техниканы чаа Кыдаттың бүдүрүлгелеринде калбаа-биле ажыглап турар. Чаа техниканы шингээдип албышаан, кыдат ажылчыннар совет стахановчуларның тыпканы күш-ажылдың дыка бедик аргазын шингээдип ап турар. Инженер Федор Ковалевтиң методун Кыдаттың фабрикаларында, заводтарында дыка калбаа-биле ажыглап турар.

«Патриоттуг сагыш сеткилге сорук кирген кыдат ажылчыннар мурнакчы бүдүрүлге дуржулгазын ажыглавышаан, совет техниканың дузаламчызы-биле олар боттарының бот-тывынгыр күжүн көвүдедип турар. Чогум-на ол күштер бүгү чуртка калбарган, бүдүрүлге чарыжын хөгжүдүп турар. Ол болза, улустуң чечектелиишкининиң быжыг, күчүлүг үндезини болгаш империалистиг халдаашкындан чурттуң камгалалы болдурбушаан, Кыдаттың үлетпүрүн чоорту чаартыр күш болур» деп ол үүлде бижип турар.

Совет Эвилели биле Кыдаттың аразында политиктиг, экономнуг, культуралыг харылзаалар улам-на хөгжүп турары-биле Кыдаттың улус ажыл-агыйын хөгжүдеринге улуг дузалыг болуп турар. Ол дугайын сеткүүлде парлаан Чэнь Линниң «Чаа Синьцзян» деп үүлүнде чугаалап турар.

«Чорудуп берген бараанының орнунга Синьцян ССРЭ-ден көдээ ажыл-агыйның чепсек херекселдерин, ооң иштинде комбайннарны, пөстаавыны, үлетпүрнүң дериг херекселдерин, эмнелге барааннарын, харылзааның чепсектерин—можуның үлетпүрү, көдээ ажыл-агый хөгжүүрүнге чугула үүлдерни ап турар... Чоннуң эмнелге болгаш культурлуг деңнелин бедидеринге Синьцзянга совет тускай эртемдээннер улуг дузаны көргүзүп турар. Чижээлээрге, оларның дузаламчызы-биле быжар думаага (оспага) удур миллион чыгам тарыышкынны кылган. 1950 чылдың январьден декабрьге чедир 340.000 кижи эмнелге черлериге чыъдып эмнеткен»—деп автор бижип турар.

Кыдаттың коммунистиг партиязының инициативазы-биле чорудуп турары чер реформазы улус диктатуразын бызыглаарынга, улустарның чаагай амыдыралын бедидеринге канчаар-даа аажок улуг ужур-дузалыг болуп турар. Ол реформа-биле помещиктернiң черин былаап алгаш чери чок болгаш бичии черлиг тараачыннарга халас үлеп берип турар. Помещиктерге бодунуң амыдыралының иштинде хөлечиктеп келген миллион-миллион хөлечиктер ам черни алган болгаш ап турарлар.

Сеткүүлде «Помещиктерден тараачыннар бодунуң черин канчаар былаап алганнарыл» деп очерк чогаалды парлаан. Ол чогаалдың автору Сяо Цянь суурдан дургуннап чоруткан помещик Пэн Эр-хуну ядыы тараачыннар «бурҳудадыр» хуралга канчаар буруудадып турганын бодунуң ол чогаалында кончуг тодаргай көргүзүп турар. Ол хуралды чер реформазын чорудар бригаданың кежигүнү коммунист Лу Ян организастаан.

Тараачыннар помещикке хорадаан сеткилин илередип, хуралга найыралдыг ажык беседаны чорудуп турганнар.

Тараачыннар боттарының бүгү-ле хорадаан сеткилин илередип турганнар. Оларның бирээзинiң адазын помещик хилинчектеп өлүрген. База бирээзинiң бир төрелин помещик японнарга тудуп берген. Үш дугаары ооң уруун помещик канчаар күштеп күүлеп турганын чугаалаан.

Ол «буруудадыр» хуралга тараачыннар помещикти тыпкаш шиидер деп доктаатканнар. Помещикти үш дарлакчы өөрү-биле кады тыпкаш суурга эккеп, улус суду шииткен.

«Бо хүнгү Кыдат» деп бөлүкте Кыдат Улус Республиказының чедиишкиннерин көргүзүп турар саннарны, фактыларны сеткүүлде бижип турар. Бүгү чурттуң кызыл-тас тарылгазы эрткен чылга деңнээрге 22,5 хуу улгаткан. Хөвең тарылгазы база өскен. Кыдаттың хемнеринде моондактар септээр ажыл, хемнерниң унун тереңчидер ажыл чоруп турар. Кыдаттың соңгу-барыын, мурнуу-барыын районнарының кандай бээр черлеринде эрткен чазын суггарылга бугаларын тудуп тургускулаан.

Кыдаттың ажылчыннарындан 1.250.000 кижи бижик бөлүмнеринде, 100.000 чыгам кижи техниктиг өөредилгеде өөренип турар.

Сеткүүлде парлап үндүрген информациялыг материалдар Кыдаттың өске чурттар-биле экономнуг, политиктиг харылзааларының быжыгып турарын көргүзүп турар. Шайны дашкаар үндүрерин 1950 чылдаазын 1949 чылга деңнээрге 100 хуу улгаткан. Кол-ла садып алыкчылар болза, Совет Эвилели болгаш улус демократиязының чурттары болур. Кыдат биле Индия садыг дугуржулгазын ам үш дугаар чарып турар. Ол сөөлгү дугуржулга ёзугаар Индияже мурнунда чоруткан 100 муң тонна ристен өске ам база 400 муң тонна ристи чорудар.

Кореяга дузаламчы дугайында материалды солунда бижээн. Кыдатта келген корейлерге дузалаары-биле 118 миллиард юань акшаны чыып алган. Бүгү-ниити тайбыңны камгалаарының болгаш америк агрессияга удур демиселдиң улус комитеди корей патриоттарга 1.264.000 белектерни чыып берген.

Беш улуг күрүнелерниң аразынга Тайбың Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинiң Кыйгырыының адаанга Кыдатта 343.808.541 кижи ат салган.

Ол сеткүүлде бижээн материалдар шуптузу-ла дайынны болдурбазынга, улустарның аразынга тайбыңны камгалап алырынга ханы идегелдиг идеялыг материалдар-биле синникен. Ол талазы-биле «Тайбың чурттарга дугайында» деп үүл үлегер болур. Ол үүлдүң автору «Улустар аразынга тайбыңны камгалаары дээш» деп Бүгү-делегейниң Сталинчы шаңналының лауреады Сун Цин-лин чурттарның, улустарның тайбың чурттарының идеязын камгалавышаан, ол идея улустарның тура соруун харылап, дайынны болдурбазынга соруктуг деп айтып турар.

Сун Цин-линниң бижип турары болза: «Америк, англи чагырыкчы бөлүктернiң билдингир төлээлекчилери ол барымдааны билир хөцүү чок турлар... Ол кижилер—кезек монополистер. Уолл-стриттиң болгаш Ситиниң картельдериниң удуртукчулары, трумэннер, эттлилер ышкаш оларның чалчалары болгаш макартурлар, монтгомерилер ышкаш оларның «полководчулары» болур. Олар — Американың, Англияның ол баяаттары — бүгү кижи төрелгетенниң дарлакчылары болурун оралдажып турарлар. Дайын чүгле оларга ажыктыг. Тайбың чурттарының идеязының дайыннары олар болур... Бистиң бодалывыстан тайбың чурттарының идеязын үндүр шаварын олар кызып турар... Дайынның дайын кыпсыр дээн оралдажыышкын бүрүзүнге бис тайбыңны камгалаар талазы-биле ийи дакпыр күштүг харыы бээр ужурлуг бис».

Сеткүүлдүң сөөлгү арыннарында Кыдатче, Кореяның Улус-Демократтыг Республиказынче бараан киирерин соксадыр дугайында хоойлу чок шиитпирге удур Кыдат Улус Республиказының Даштыкы Херектер Министерствозунуң төлээзинiң медеглелин киирген. Бараан киирерин соксадыр дугайында шиитпирни Совет Эвилелинiң, Польшаның, Чехословакияның төлээлери удурланып турдала АҚШ-тың базыышкыны-биле КНО-нуң Кол Ассамблеязының хуралынга хүлээп алган. Ол шиитпирге удур Индияның төлээзи база бадылаан.

«Улусчу Кыдат» деп сеткүүлдүң материалдарының утказы Кыдаттың Коммунистиг партиязынга удуртурган улуг кыдат улустуң бүгү күжү чаа амыдырал тургузарынче, улустар аразында найыралды, тайбыңны бызыглаарынче угланганын көргүзүп турар.

А. АҚШИНСКИЙ.

Японияның коммунистиг партиязының удуртукчуларын тудуп хоругдап турар

ШАНХАЙ. «Асахи» деп япон солунуң дыңнадып турары болза, токионуң область прокуратуразы Японияның коммунистиг партиязының 18 удуртукчуларын тудуп хоругдаар дугайында дужаал үндүрген, ында кирип турарлар болза: япон компартияның Төп удуртур органының даргазы Эцуро Сиино, түр төп удуртур органның кежигүннери Кендзи Кавате, Ицидзо Судзуки, Фумио Сугимото, Ицидзо Вада, Комей, Хосака, Японияның компартиязының ТК кежигүннеринге кандидат Эйици Ивата, Японияның коммунистиг партиязының төп контроль комиссиязының кежигүннери Кентаро Ямаб, Рюдзи Нисидзова, Бункици Окада, япон парламентиниң депутаттары Чароку Хосокава болгаш Ициро Сумана, парламентиниң депутады турган Каници Кавакома, япон компартияның Канто-самуро район комитединiң кежигүнү Кимура, япон компартияның Гоккайло-хитоси район комитединiң даргазы турган Ничидатэ, япон-совет эп-найыралдың ниитителиниң даргазының оралакчызы Мурдици Хорих, база ол ышкаш Кадзухо Фукумотону болгаш япон парламентиниң депутады Сусуму Комимураны.

Кирген дыңнадыглардан алырга Токиога Ивата, Хосакова, Ямабэ, Хориэ оларны тудуп бажыңнаан, Сидзукиге Сунаманы, Сиино, Вада, Судзуки болгаш компартияның өскедаа удуртукчулары чаштына берген.

Кол юридик эргелелиниң начальниги Охосиниң медеглели-биле алырга Японияның компартиязының удуртукчуларын тудуп хоругдаар чорукту кылып турар ужуру болза, япон компартия« япон тайбың керээни чарарынга удурланып, «эжелел политиказын үреп тургаы» дээш чорудуп турар.

Бүгү чуртка япон компартияның органнарынче 110 полицейжи халдаашкыннарны кылган. «То Кацудо Сисинй» болгаш «Кинки Топай-хо» деп партийжи бюллетеньнерни хоругдаан.

(СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының Улус армиязының Кол командылалының сентябрь 6-да дамчыткан медээзинде чугаалап турары болза, бүгү фронтуларга Кореяның Улустуң армиязының катыжыышкынныры кыдат улустуң эки-турачыларының кезектери-биле кады америк-англи агрессорларның шериглериниң болгаш лисынманчы бөлүктерниң шериглериниң атакаларын чедиишкинниг ойтур шаап, оларның дириг күжүнге болгаш техниказынга улуг чидириглерни таварыштырган.

Фронтунуң төп участогунда Улустуң армиязының шериглери Кымхваның мурнуу талазында районга дайзынның 10 ажыг атакаларын ойтур шапкан. Улустуң армиязының кезектериниң шиитпирлиг удурланыышкыннарының түңнелинде дайзын аштырыышкынга таварышкан болгаш аткаарлаар ужурга таварышкан.

Фронтунуң чөөн участогунда Улустуң армиязының кезектери Американың далайның чадаг шериг дивизиязының болгаш лисынманчы бир дугаар далайның чадаг шериг полказынга улуг чидириглерни таварыштырбышаан, кадыг-дошкун тулчуушкуннарны чорудуп турар.

Сентябрьниң 6-да Улустуң армиязының кезектери Пхеньянның, Вонсанның, Хванчжунуң болгаш Саривоньниң тайбың чурттакчыларын араатанзыы-биле бомбалаарынга киржип турган дайзынның 4 самолёттарын аңдара аткан.

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының сентябрь 7-де медеглээни болза:

Кореяның Улустуң армиязының катыжыышкыннары кыдат улустуң эки-турачыларының кезектериниң сырый деткимчези-биле бүгү фронтуларга америк-англи эжелекчилериниң болгаш лисынманчыларның шериглериниң атакаларын чедиишкинии-биле ойтур шаап, дайзынның дириг күжүнге болгаш техниказынга улуг чидириглер таварыштырарын үргүлчүлеп турар.

Төп болгаш чөөн фронтуларга Улустуң армиязының катыжыышкыннары эрткен хүннүң дургузунда Улустуң армиязының камгалал шугумун чаза таварыырын оралдашкан дайзынның он-он атакаларын чедиишкинии-биле ойтур шапкан.

Сентябрьниң 7-де Улустуң армиязының зенитчиктери болгаш адыгжы анчылар дайзынның 6 самолёттарын аңдара аткан. (СЭТА).

Вице-адмирал Джойга генерал Нам Ирниң чагаазы

ПЕКИН. Кэсоннуң хамаарышпас зоназының агаар девискээринче бомба октаан Катышкан нациялар Организациязының шериг самоледу Кэсоннуң хамаарышпас зоназының дугайында дугуржулганы үрээнiниң талазы-биле Кореяның Улустуң армиязының болгаш кыдаттың улустуң эки-турачыларының төлээзинiң баштыңы Нам Ирниң вице-адмирал Джойга чоруткан чагаазының бижимелин Кэсондан Синьхуа агентилелинден дамчыткан.

КНО-нуң чепсектиг күштериниң талазындан Кэсоннуң хамаарышпас зоназын чаа үрээн чорук дугайында август 30-де медеглетинген удурланыышкынга Джойнуң харыызы «болган чорукту мырынай өскертип турар» болгаш ынчангаш «ону хандыртынган кылдыр көрүп болбас» деп генерал Нам Ир айыткан.

«Бир тээ Кэсоннуң хамаарышпас зоназының агаар девискээринче силерниң шериг самолеттарыңарның дүрүм чогу-биле кирген өжээнниг чорудулгаларны дүрүм ёзугаар чорук деп санап турунарда, Кэсоннуң хамаарышпас зоназынче силерниң шериг самолеттарыңарның кирген бир өжээнниг чоруктан база бир өжээнниг чорукче шилчип, силерниң шериг самоледунар Кэсоннуң хамаарышпас зоназын бомбалаашкынга таварыштырган деп чүвени генерал Нам Ириң вице-адмирал Джойга чоруткан чагаазында чугаалап турар. Силерниң агаар күштеринерниң чорудулгаларын өжээнниг чорукка киирбес деп силериниң чүткүлдүү-биле удурланып турарыңарны хоругдаан турар ужурлуг, ол чорук силерниң талаңарның агаар күштериниң тургузуп турар айыылын, ооң иштинде Кэсоннуң хамаарышпас зоназын ажыглап, тайбыңчыдылга дугайында чугаалажыышкынга шаптыктаашкын кылыр чепсек болдуруп турар. Август 22-де, август 29-та болгаш сентябрь 1-де болгулаан болуушкуннар — боттарыңарның агаар күштеринерге өжээнниг чорудулгаларны кылырын хостуг болдурар, Кэсоннуң хамаарышпас зоназынга бистиң таладан өжээнниг чорудулгаларны кылып турган дээр чижектиг бужар бак политиканарның чайлаш чок хөгжүлдези болур тур. Кэсоннуң хамаарышпас зоназынче чырыдар бомба октаан болгаш Кэсоннуң хамаарышпас зоназының агаар девискээринче үргүлчү кирип, силерниң шериг самолеттарыңарның дүрүм чок чорудулгаларын камгалап турар силерниң идип үндүрген саналыңар кандыгдаа барымдаа үндезин чок. Буруулугларны шынгыы хемчег алырынарны, ындыг янзылыг чоруктарны дакпырлавазын бүрүнү-биле болдурбазын база ол ышкаш Кэсоннуң хамаарышпас зоназының дугайында дугуржулганы бүрүн болгаш тода сагыырын база катап негеп тур мен».

(СЭТА).

Соңгу Кореяда вольфрамныг рудниктерни эжелеп алырының америк планнарының дугайында телепресс агентилели

ПРАГА. Телепресс агентилелиниң Токиода корреспондентизиниң дамчыдып турары болза:

Кэсонда тайбыңчыдылга дугайынчугаалажыышкыннарга КНО-нуң боо-чепсектиг күштериниң эжелеп турар туружу-биле КНО-нуң Кореяны катап тургузар талазы-биле органының чиңгине директору американчы Дональд Кингслиниң Кореяже чораанының аразында тудуш харылзаа бар болуп турар деп Токиода КНО-нуң боо-чепсектиг күштериниң кол командылалының штабынга чоок бөлүктер медеглеп турарлар.

КНО-нуң боо-чепсектиг күштериниң кол командылакчызы Риджуэй биле Кингсли Пусанче чоруурунуң мурнунда үр беседалашканы билдингир апарган. Ук беседага АҚШ-ты камгалаарынга херек мобилизацияның эргелелиниң удуртукчузу Чарльз Вильсондан алганы инструкциялар дугайында Риджуэйге Кингсли информастаан. Чиг-эттиг кур байлактарны ажыглаар аргазын шинчилээрин болгаш корей марганецти, вольфрамны америк үлетпүрнүң канчаар-даа аажок хереглеп турарын хандырар сорулга-биле Мурнуу Кореяда чиик ажылчы күштү ажыглаарын Вильсон дужааган деп Кингсли медеглээн.

Вольфрамның, марганецтиң болгаш демирниң кур хөренгилери бар болуп турар 38 параллельдиң соңгучүгүнде турар районга КНО-нуң боо-чепсектиг күштери артып калзын дээрзин америк үлетпүр бөлүктери онза күзеп сонуургап турарлар деп Риджуэйге Кингсли медеглээн. Ук кур байлактарны шингээдир чорук болза АҚШ-та боо-чепсек бүдүрүлгезиниң талазы-биле улуг чедиишкин болур деп санатынып турар.

АҚШ-ның күрүне департаментизи болгаш президент Трумэн Соңгу Кореяда вольфрамның кур байлаа бар районну КНО-нуң боо-чепсектиг күштери **кандыг-даа өртек-биле** болза бодунуң холунга тудар ужурлуг дээрзиниң дугайында Вильсоннуң саналын долузу-биле деткип турарлар деп беседаның төнчүзүнде Кингсли Риджуэйни билиндирген.

Кингслиниң Риджуэй-биле беседазы болза, кызыгаарлаар шугум 38 параллельдиң соңгу чүгү-биле эртер ужурлуг дээрзиниң дугайында Кэсонда чугаалажыышкыннарның чорудулгазынга америк төлээлекчилериниң көргүзүп турары кызымак чоруун илдеңи-биле тодарадып турар деп болур. Ук ындыг кызымак чорук болза, АҚШ-тың контролюнуң адаанга Мурнуу Кореяның девискээринден аңгыда, база ол ышкаш Соңгу Кореяда вольфрамның кур байлактары бар районнарны алыр дээн бодал-биле тайылбырлатынып болур деп айтып турар.

(СЭТА).

Япон офицерлерни АҚШ-та өөредип турар

ШАНХАЙ. 1950 чылдың төнчүзүнде генерал-лейтенант Сенго Камятага баштаткан 320 шаандагы япон офицерлер АҚШ-ка өөредилге эртирери-биле Японияндан үнүпкени билдингир апарган. Ол офицерлер өөредилгезин дооскан соонда япон армияга дээди командылал албанын ээлээрлер.

(СЭТА).

БУТ-БӨМБҮҮНҮН ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ОБЛАСТЫҢ БИРГИ ЧЕРИ ДЭЭШ

БУТ-БӨМБҮҮ

Сентябрьниң сесте Кызылдың Совет Тыванның беш чыл ою аттыг стадионунга Чаа-Хөл районнуң «Искра» болгаш Шагаан-Арыг хоорайның база «Искра» деп бут бөмбүүнүң командаларының аразынга областың бирги чери дээш ээлчеглиг маргылдаазы болган.

Чаа-хөлчүлер оюнның эгезинден эгелээш-ле шагаан-арыгжыларның эжиинче кончуг дүрген шаап халдап турган болгаш бөмбүктү баштай-ла киир тепкеш санны ажыткандар.

Шагаан-Арыгның ойнакчыларынга биче-даа алдырбайн Чаа-Хөл командазының халдакчылары 27 минут дургузунда оюнның инициативазын боттарының холунга тудуп турган болгаш шагаан-арыгжыларның эжиинче бөмбүктү база үш катап киир тепкеннер.

Чаа-Хөл командазынга утурганын, күш четпезин билгеш шагаан-арыгжылар боттарының оюнунуң темпизин өскерткеш бүгү-ле күжүн үндүргеннер, ындыг болза-даа, чаа-хөлчүлерниң камгалакчылары оларның атакаларын хостуу-биле ойтур харыылап турганнар. Чүгле оюн 40 минут үргүлчүлеп турда Шагаан-Арыгның төп халдакчызы бөмбүктү Чаа-Хөл командазының эжиинче бир катап киир тепкен. Ынчангаш сан 4:1 болуп Чаа-Хөл командазының ашканы-биле оюнның бир дугаар чартыы доозулган.

Дыштанылганың сөөлүнде Чаа-Хөл командазы баштайгызындан-ла эки ойнаан. Оюнның 2 дугаар чартыының 30 минут дургузунда бөмбүктү база 4 катап киир тепкен.

Чаа-Хөл командазының төп камгалакчызы болгаш беш халдакчылары кончуг эки ойнап турганнар. Халдакчыларның бөмбүктү бот-боттарынче шын дамчыдып бериишкини, камгалакчыларының дузаламчызы-биле Чаа-Хөл командазы Шагаан-Арыгның командазын 8: 1 санга уткан.

* * *

Сентябрьниң 9-та воскресеньеде Кызылдың стадионунга Чаа-Хөлдүң «Искра» болгаш Кызылдың «Искра», деп бут бөмбүүнүң командаларының аразында оюну болган.

Оюн кончуг солун болган. Чаа-Хөл командазының беш халдакчылары кончуг эки ойнааннар. Төп халдакчы Чумаков оюнну эң тергиин удурткан.

Кызылдың ойнакчылары Чаа-Хөл командазының ойнакчыларының ол хире эки оюнун билгеш оюн үезинде камгалалды дынзыдар ужурга таварышканнар. Чаа-Хөлчүлер бөмбүктү бот-боттарынче кончуг шын дамчыдып берип тургаш Кызылдың «Искра» командазының эжиинче үргүлчү атакалап турганнар, ынчангаш кызылчыларның эжиинче бөмбүктү ийи катап улаштыр киир тепкеннер.

Кызылдың «Искра» командазының ойнакчылары сан чеңдип алыр деп чеже-даа кызарга оларның атаказын Чаа-Хөл командазының камгалакчызы хостуу-биле ойтур харыылап турган. Оюн 40 минут үргүлчүлеп турда Кызыл командазының ойнакчылары бөмбүктү бир катап киир тевер аргалыг болганнар.

Оюнның бир дугаар чартыында сан 2: 1 болуп Чаа-Хөл командазы ашкан.

Часпарлааныныың сөөлүнде Кызыл командазы бодунуң камгалалын дынзыткан, ындыг-даа болза, ол камгалал шоолуг дузалыг болбаан.

Оюнның ийи дугаар чартыында Чаа-Хөл командазы бөмбүктү база 2 катап киир тепкеннер, ынчангаш сан 4: 2 болуп Чаа-Хөл командазының тиилээни-биле оюн доозулган.

Ч. ВИКТОРОВ.

Египетте ажылчы чоннуң берге байдалы

ҚАИР. «Аль-катеб» деп неделя санында үнер солуннуң дыңнадып турарын ёзугаар алырга, эрткен неделяда Александрияга ийи пөс-таавы фабриказы хагдынган, ооң түңнелинде он муң ажылчыннар оон үндүрткен.

Ол чүнү көргүзүп турарыл дээрге 10 муң египет өг-бүлелер ээлери аштап түрээрлер, а египет улус ол ийи фабрикаларның продукцияларын хереглеп турар болза-даа ук продукциялардан когараар. Фабрикалар болза, боттарының продукцияларының саартынмаанындан хагдынгылаан. Египетте туруп турар өртекүненiң аар чоруу болза, боттарының амыдыраарынга херек продуктулар садып алырынга египет ажылчы чоннар чөгенчиг ажыл төлевирлерин шуптузун үндүрүп турар, а оларның идик-хеп садып алырынга акшалары көңгүс четпес.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редакторнуң хүлээлгезин күүседип турар

Б. Д. ХӨВЕҢМЕЙ

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62; харыысалгалыг редакторнуң орааларчызының, партия амыдыралының, культура, литература болгаш уран-чүүл кылдыстериниң—3—88; харыысалгалыг секретарьниң, пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чаагаа кылдыстериниң—3—68; иштики информация, бухгалтерияның—3—65.

Б01499 Облүүкономнуң типографиязы